Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ✦ № 44 (9540). • 1989 йил 3 март • жума • Баҳоси 3 тийин.

ЭКОНОМИКАНИ ЯНГИЛАШ ЙЎЛИ БИЛАН ЮКСАЛТИРАЙЛИК

Ҳозир қайта қуришни чуқурлаштириш борасидаги барча ишлар КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига сайловолди мурожаатномасининг чуқур таъсири остида бажарилмоқда. Партиянинг ўткир, сафарбар этувчи сўзи революцион ўзгартишларни амалга оширишда фаол ҳаракатларга даъват этмоқда. Мурожаатнома коммунистларнинг, СССР халқ депутатлигига номзод қилиб кўрсатилган барча кишиларнинг зиммасига катта масъулият юклайди. Ўзбекистон ССР партия-хўжалик активлари йиғилишининг қатнашчилари Совет Иттифоқи Коммунистик партиясидан СССР халқ депутатлигига номзод КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари Николай Никитович Слюньков билан учрашув чоғида ана шу гапларни таъкидладилар. Учрашув 1 март куни Тошкентда бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов, Тошкент область Оржоникидзе район партия комитетининг биринчи секретари Г. С. Миразимова, «Ташсельмаш» ишлаб чиқариш бирлашмаси токари Ю. И. Степаненко, Қорақалпоғистон АССР Қораўзак районидаги «Маданият» совхози бригадири З. Пирназаров, Ўзбекистон Ёзувчилар Союзи правлениесининг биринчи секретари О. Ёқубов, Намангандаги Ўзбекистон ССР 50 йиллиги номли шойи ишлаб чиқариш бирлашмасининг йигирувчиси Н. И. Агапова, Сирдарё область Дўстлик районидаги «Октябрь 50 йиллиги» совхози директори Н. Қаюмов, Навоий электр химия заводи директори Г. Н. Ян, Хоразм область Қўшкўпир районидаги Ҳ. Олимжон номли ўрта мактаб муаллимаси М. Раҳмонова, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси республика ишлаб чиқариш кучларини жойлаштириш кенгашининг раиси И. Искандаров, Бухоро область Қоракўл районидаги Ф. Хўжаев номли колхоз ижарачиси Ю. Маҳсумов республикада қайта қуриш жараёнлари авж олаётгани, турғунлик даврининг асоратлари бартараф этилаётгани тўғрисида сўзладилар. Нотиқлар қанчадан-қанча синовларда тобланган совет халқлари дўстлиги ва қардошлигини мустаҳкамлашга, СССРдаги барча миллат ва элатлар ўртасидаги муносабатларни уйғунлаштириш учун ҳамма зарур ишларни қилишга даъват этдилар.

Учрашувда Н. Н. Слюньков нутқ сўзлаб, ўзини депутатликка номзод қилиб кўрсатиш тўғрисида таклиф айтган ва бу таклифни қўллаб-қувватлаган партия ташкилотларига, меҳнат коллективларига, барча сайловчиларга миннатдорчилик изҳор этди.

Қайта қуришнинг тўртинчи йили якунланмоқда, деди КПСС Марказий Комитетининг секретари. Қайта қуриш ўзининг инқилобий фикр-ўйлари ва амалий ишлари билан халқимизга, мамлакатимизга ва бутун дунёга жўшқинлик бахш этди.

Шу давр мобайнида кўп нарса ўзгарди. Партия халқ билан биргаликда турмушимизнинг барча жабҳаларида жуда катта ўзгаришларни амалга оширмоқда. XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қайта қуриш йўлидаги жуда муҳим сиёсий марра бўлди. Бу анжуман Марказий Комитет қайта қуришга раҳбарлик қилиб бажараётган назарий ва ташкилотчилик ишини умумлаштириб, жамият сиёсий системасини ислоҳ этиш концепциясини ишлаб чиқди.

Сиёсий ислоҳот партиянинг ўзида қайта қуришдан, унинг аппаратини қайта тузишдан, ишнинг форма ва методларини демократик янгилашдан, партия билан совет органларининг вазифаларини белгилаб қўйишдан бошланганлиги принципиал жиҳатдан муҳимдир. КПСС қайта қуришга омил бахш этмоқда, барча ижобий жараёнларга бошчилик қилмоқда, КПСС XXVII съездининг коллегиал сайлаб қўйиладиган органлар ролини ошириш тўғрисидаги йўлини собитқадамлик билан ўтказмоқда.

Сиёсий ислоҳотнинг биринчи босқичидаги энг катта вазифа конституция-давлат қурилиши муаммоларини ҳал этишдан иборатдир.

Мамлакат аҳли сайловга яқинлашиб келмоқда, меҳнаткашларнинг эркин хоҳиш-иродаси билан халқ депутатлари съезди, давлат органларининг янги системаси таркиб топади. Сиёсий ислоҳотнинг энг муҳим ғояси, яъни бутун ҳокимият — Советларга ғоясини амалда рўёбга чиқариш учун пойдевор қўйилади.

Сайлов жамиятни инқилобий янгилаш йўлидаги жуда катта довондир, авж олиб кетган сайлов кампанияси шундан далолат бериб турибди, деб сўзини давом эттирди Н. Н. Слюньков. Сайлов кампаниясида ғайрат-шижоат жўш ураётганини, янги ташаббуслар туғилаётганини ҳаммамиз кўриб турибмиз. Ҳокимият олий органида ким ва қанча ишлаши лозимлигига одамлар бефарқ қарашаётгани йўқ. Советларнинг халқ ҳокимиятининг чинакам органлари сифатидаги вазифаси қайтадан тикланмоқда.

Биз ҳаммамиз жамиятни революцион янгилаш иштирокчиларимиз. Янгиланиш программасини амалга ошириш учун жуда катта сиёсий қарорлар ишлаб чиқилди ва қабул этилди, демократиялаш, ошкоралик жараёнлари жадал ривожланмоқда. Гарчи ҳали секинлик билан бўлса ҳам, туб иқтисодий ислоҳот суръатлари ортиб бормоқда.

КПСС Марказий Комитетининг секретари қайта қуриш принципиал янги социал-иқтисодий сиёсатдир, деб уқтирди, экономикани социал эҳтиёжларга буриш, совет кишиларининг фаровонлигини ошириш, турмушини яхшилаш мазкур сиёсатнинг ўзагидир. Инсон, унинг ўй-ташвишлари ва манфаатлари ишнинг марказира қўйилмоқда. Иқтисодий ва сиёсий тузумимиз табиатига, марксча-ленинча идеологияга худди ана шундай ёндашув мосдир, бу идеология социал адолат идеологияси бўлиб келди ва шундай бўлиб қолаверади. Шунинг учун ҳам партия экономикани янгилашга биринчи даражали аҳамият бермоқда ва буни жуда муҳим сиёсий вазифа, деб билмоқда.

Турғунлик ҳолатлари айниқса экономика соҳасига путур етказди. Буйруқбозлик-маъмуриятчилик системаси олдинга қараб қилаётган ҳаракатимизга ғов бўлди. Шундай аҳвол таркиб топдики, қудратли илмий ишлаб чиқариш ва кадрлар потенциалига, жуда бой ресурсларга эга бўлган мамлакат иқтисодий тараққиётда орқада қола бошлади, жўшқинлик ва самарадорлик барҳам топди.

Социализм тараққиётининг сифат жиҳатдан янги босқичга кўтарилишига қаратилган қайта қуришни халқимизнинг асосий кўпчилиги қўллаб-қувватлади. Биз ҳамма соҳада ўз ишимизни қайта қураяпмиз. Омманинг ижодкорлиги туфайли иқтисодий ва сиёсий турмушнинг янги шакллари пайдо бўлмоқда. Қайта қуриш сиёсати амалга ошаётгани туфайли экономикамизни соғломлаштириш жараёни бошланди. Реал даромадларнинг ўсиши тикланмоқда. Уй-жой қурилиши кескин ўсмоқда. Кейинги уч йилда социал соҳага сарфланадиган капитал маблағ 30 процентдан кўпроқ ортди. Гарчи, талаб қилинаётганидек тез бўлмаса ҳам, озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш кўпаймоқда. Маориф ва соғлиқни сақлаш соҳаларида ислоҳот амалга оширилмоқда. Янги хўжалик методлари куч тўпламоқда. Давлат корхонаси тўғрисидаги ва кооперация ҳақидаги қонунлар кучга кирди. Шу йилнинг январь ойидан бошлаб моддий соҳадаги барча корхоналар тўла хўжалик ҳисобига ўтди. Янги ишлаб чиқариш муносабатлари, кооперация, ижара, якка тартибдаги меҳнат фаолияти турмушга тобора кириб бормоқда.

Демократиялаш ва ошкораликни ривожлантиришдаги, ижтимоий онгдаги, мамлакатнинг маънавий муҳитидаги силжишлар айниқса сезиларлидир, албатта. Экономика соҳасидаги силжишлар эса у қадар сезиларли эмас.

Сурункасига икки йилдан бери миллий даромад ва саноат маҳсулоти фақат меҳнат унумдорлигини ошириш ҳисобига ўсмоқда. Сўнгги икки йил мобайнида сифат жиҳатдан социал структуравий силжишга, «Б» группасига кирадиган тармоқларнинг устун даражада ривожланишига эришишга муваффақ бўлинди. Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг устун йўналишларига, аввало фан-техника тараққиёти, машинасозликни тубдан реконструкциялаш масалаларига алоҳида эътибор берилмоқда. Машинасозликда маҳсулотни янгилаш 1985 йилдаги 3,1 процентдан 1988 йилда 11,4 процентга кўтарилди. Электрон саноатини ривожлантириш учун шошилинч тадбирлар кўрилмоқда, жамиятни ахборотлаштириш концепцияси ишлаб чиқилмоқда.

Электр энергетикаси, химия ва нефть химияси саноатини илғор марраларга олиб чиқиш мўлжалланган. Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш манфаатларини кўзлаб, халқ хўжалиги учун кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш системаси қайтадан кўриб чиқилмоқда. Бу эса мамлакатдаги жами ишлаб чиқариш аппаратини техникавий жиҳатдан қайта жиҳозлаш учун амалда база яратишга имкон беради.

Ўзбекистон ССР учун ҳам экономикани соғломлаштириш жараёнлари характерлидир. Ўтган йили республика экономикасининг чуқур ўпирилишдан чиқиб олишининг дастлабки белгилари пайдо бўлди. Ҳосил қилинган миллий даромад 1988 йилда 5,1 процент кўпайди. Маҳсулотларга, материал сарфи деярли 1 процент камайтирилди. Юксалишнинг бошқа аломатлари ҳам бор. Ўзбекистон ССР жадаллаштириш йўлига аста-секин чиқиб олмоқда. Бу эса кўп жиҳатдан коммунистлар, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети олиб бораётган соғломлаштириш ишларининг натижасидир. Бу республикадаги барча меҳнаткашлар ишининг натижасидир.

Социализмнинг моддий базасини янгилашдан иборат ижодий ишга меҳнаткашларнинг ғоят кенг оммаси манфаатдорлик билан қўшилмоқда. Лекин партия раҳбарияти янгилаш жараёнларига баҳо бериб, ютуқларга маҳлиё бўлмайди, у жамиятдаги ижтимоий-сиёсий жараёнларни, экономиканинг аҳволини реалистик баҳолаб, танқидий нуқтаи назардан таҳлил қилади. Биз қайта қуриш йўлининг бошланишида турганлигимизни яхши биламиз. Партия XXVII съезди белгилаб берган стратегик мақсадларга эришиш ва ўн иккинчи беш йиллик топшириқларини бажариш қийин бўлмоқда ва бу иш орқада қолмоқда. Турғунликнинг оғир мероси экономикани кўп жиҳатдан экстенсив ривожланиш йўлида ушлаб турибди. Фан-техника тараққиётида, ресурсларни тежашда, маҳсулот сифатини яхшилашда бурилишга эришилмади. Халқ хўжалигини техника жиҳатидан реконструкциялаш ва унинг структурасини қайта қуриш суръатлари етарли эмас.

Ҳозиргача халқ хўжалигини молиявий жиҳатдан соғломлаштиришнинг, тежамкорлик режимини мустаҳкамлашнинг таъсирчан чора-тадбирларини кўришга муваффақ бўлинмади. Норентабел корхоналар ва ташкилотлар келтираётган зарар йилига 11 миллиард сўмни ташкил этади. Текинига тайёрлик ва текисчиликнинг мустаҳкам илдизлари мана қаерда жойлашган. Моддий фаровонлик корхонанинг молиявий аҳволи билан мустаҳкам боғлиқ эканлигини ҳар бир ходим яхши сезиб олиши учун, меҳнат натижалари учун иқтисодий жавобгарликни ошириш, меҳнатга ҳақ тўлашни ва ташкил этишни такомиллаштириш йўли билангина бу илдизларни суғуриб ташлаш мумкин.

Ўтмишнинг маълум салбий жиҳатлари билан бир қаторда янги хўжалик механизмида группа худбинлиги, баъзи жойларда эса маҳаллий худбинлик каби ҳолатлар ҳам кўзга ташлана бошлади. Корхоналарнинг айрим раҳбарлари хўжалик ҳисоби шароитида меҳнат коллективлари кенгашларининг сукут сақлаб розилик беришлари натижасида фойдани ишлаб чиқариш харажатларини камайтириш ҳисобига эмас, балки маҳсулот нархини ошириш, одамларнинг кундалик турмушида зарур бўладиган арзон нархли маҳсулотларни ишлаб чиқаришдан воз кечиш, арзон, ўзлари учун фойдали бўлмаган молларни ишлаб чиқаришни тўхтатиш ҳисобига оширишга уринмоқдалар. Бундай жараёнларга ўз вақтида, қаттиқ, лекин жуда тўғри партиявий баҳо берилди ва иқтисодий таъсир чоралари кўрилди.

Мамлакатда юз берган иқтисодий вазиятни таҳлил этиш бизни шундай хулоса чиқаришга олиб келмоқда: интенсив тараққиёт йўлига ўтиб олишни таъминлаш учун энг актив омилни ишга солиш — халқ хўжалиги структурасини тубдан қайта қуриш, тармоқлараро ва тармоқ ички мутаносиблигини энг мақбул тарзга келтириш, ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантиришни изчиллик билан такомиллаштириш даркор. Ижтимоий ишлаб чиқариш структурасини оқилона ташкил этиш, янги иқтисодий механизмни жорий қилиш, ишлаб чиқариш муносабатларини такомиллаштириш — булар юксак даражада жўшқин экономикани барпо этиш, унинг сафарбарлик даражасини ва фан-техника тараққиётига мойиллигини ошириш масалаларидир.

Н. Н. Слюньков инсон учун хизмат қиладиган экономика тармоқларини сифат жиҳатидан ўстириш масалаларига муфассал тўхталди. Партия, деди у, асосий эътиборни энг муҳим муаммоларга: озиқ-овқат масаласини ҳал қилишга, бозорни юқори сифатли саноат моллари билан тезроқ тўлдиришга, уй-жой масаласига қаратмоқда. КПСС Марказий Комитетининг секретари энг ўткир социал муаммолар тўғрисида гапириб, республика активлари ва раҳбариятининг эътиборини бу соҳада Ўзбекистондаги мавжуд резервлар ва имкониятлар ҳали тўла ишга солинмаганлигига қаратди.

Сўнгра у республика халқ хўжалиги самарадорлигининг пастлиги энг аввало ишлаб турган корхоналарни реконструкциялаш ва техника билан қайта жиҳозлаш суръатларининг пастлиги билан, ишлаб чиқариш қувватларидан етарли даражада фойдаланмаслик, табиат ресурслари ҳамда моддий-техника ресурсларини тежаш тадбирлари таъсирчанлигининг камлиги, меҳнаткашлар малакаси жуда секинлик билан оширилаётганлиги, хўжалик ва меҳнат интизомининг бўшлиги билан боғлиқ, деди. Республика саноати асосан чала тайёр маҳсулотлар ёки дастлабки тарзда ишлов берилган хом ашё ишлаб чиқаришга мўлжалланган. Саноат асосан катта шаҳарларда ривожланмоқда.

Агросаноат комплексида, аввало қишлоқ хўжалигида ҳал қилинмаган муаммоларнинг оғир юки тўпланиб қолди. Узоқ вақт давомида агросаноат комплекси жуда паст суръатлар билан ривожланди, бир қанча муҳим позициялар жиҳатидан қолоқлик кучая борди, сарфланаётган маблағ билан унинг самараси ўртасидаги тафовут кўпайди. Республикада мелиорация жиҳатидан ноқулай ерлар камаймаяпти, ҳатто кўпайиб кетмоқда. Бунинг оқибатида суғорма ерларнинг самараси пастлигича қолмоқда, ҳосилдорлик камайиб кетмоқда, умуман барча иқтисодий ва социал кўрсаткичлар пасаймоқда.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан республика ҳукумати ҳозир КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советига ишлаб чиқариш потенциали самарадорлигини ошириш ва бошқарув ҳамда хўжалик юритишнинг замонавий усулларини жорий этиш программаси лойиҳасини тақдим этдилар. Сизларнинг таклифларингиз, деди Н. Н. Слюньков, ҳар томонлама ишлаб чиқилмоқда, бу таклифлар юзасидан қарорлар қабул қилинади, СССР Госплани Ўрта Осиё регионини ишлаб чиқарувчи кучларини ривожлантиришнинг келгусига мўлжалланган программасини ишлаб чиқмоқда. Лекин вақтни қўлдан бермаслик керак, деб таъкидлади КПСС Марказий Комитетининг секретари. Республиканинг иқтисодий ва социал муаммоларини яқин йиллар ичидаёқ барпо этилган ишлаб чиқариш потенциали самарадорлигини ошириш йўли билан ҳал қилиш мумкин. Бунинг учун имконият мавжуд. Бутун ишни тубдан қайта қуриш, унинг иқтисодий ва ташкилий даражасини ошириш талаб қилинади.

Туб иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш комплексида регион доирасида бошқарув ва экономикани қайта қуриш, ўз территорияларида иқтисодий ва социал ривожланиш учун иттифоқдош республикаларнинг ҳуқуқларини кенгайтириш ва масъулиятини ошириш ғоят муҳим аҳамиятга эгадир. Амалда меҳнаткашлар турмуш даражасининг территорияда хўжалик юритишнинг пировард натижалари билан мустаҳкам боғлиқлигини таъминлаш лозим.

Ҳозир амал қилаётган иқтисодий механизм эскириб қолди, чунки у регионал омилларни етарли даражада ҳисобга олмай барпо этилган эди. Территорияда даромадларнинг миқдори билан хўжалик фаолияти натижадорлиги ўртасида боғлиқлик йўқ, бу эса текинига тайёрликни, бошқа регионларнинг миллий даромадини қайта тақсимлаш ҳисобига мамлакат бюджетидан ишлаб топилмаган маблағларни кўпроқ ундиришга интилишни келтириб чиқаради.

Территориал бошқарувнинг заифлиги шунга олиб келдики, кўпгина маҳаллий ва иқтисодий, социал, экологик муаммолар узоқ вақтдан буён ҳал қилинмаяпти ёки маҳаллий манфаатларни ҳисобга олмай ҳал қилинмоқда, ва бундай муаммолар жиддий зиддиятлар манбаига айланиб қолмоқда-ки, бу бизнинг мамлакатимиз шароитида миллатлараро муносабатларда акс этмоқда.

Тараққиётнинг ҳозирги босқичида республикалар, бошқа автономияларнинг миллий, социал-тарихий хусусиятларини, табиий-иқлим шароитларини ва иқтисодий имкониятларини ҳисобга олиб, ҳар бир республика, область, шаҳар районнинг социал ва иқтисодий тараққиёти манфаатларини кўзлаб, бошқарувга территориал ёндашувни кучайтириш учун объектив шарт-шароит вужудга келди. Шу сабабли республикалар ва регионларнинг иқтисодий мустақиллиги соҳаларини анча кенгайтириш, регион даражасида ўзини-ўзи бошқаришга ўтиш зарурати территориал бошқарувни қайта қуришнинг муҳим принципидир. Регион даражасида ўзини-ўзи бошқаришга ўтиш мамлакатда амалга оширилаётган жамиятимизни демократиялаш ва Советларнинг тўла ҳокимиятини тиклашга қаратилган сиёсий система ислоҳотининг энг муҳим бўғинидир. Бир қанча вазифалар ва ҳуқуқларни марказдан республикага олиб бериш билан бир вақтда жойларда Совет органларининг ваколатларини кенгайтириш, улар учун молиявий ва моддий база яратиш талаб қилинади.

Социал адолат принципига оғишмай риоя этиш миллатлараро муносабатларни яхшилаш ва уйғунлаштиришнинг энг муҳим шартларидан биридир. Социал адолат бир томондан социал ривожланиш учун маблағларни ишлаб топиш тўғрисидаги қоидага асосланади ва шу тариқа регионларнинг ўзини-ўзи пул билан таъминлаши билан бевосита боғлиқ бўлади, иккинчи томондан эса, қаерда яшашидан қатъи назар, СССР ҳар бир гражданининг муайян турмуш даражасини таъминлаш зарурати билан боғлиқдир.

Бошқарув территориал органларининг, республика ва маҳаллий органларнинг ҳуқуқи социал соҳада амал қилиши, қишлоқ хўжалиги, енгил саноат, қайта ишловчи тармоқлар, коммунал хўжалигини ривожлантириш йўли билан регион аҳолисининг моддий неъматлар, уй-жой, хизматларга бўлган эҳтиёжларини тўлароқ қондиришни таъминлаш керак.

Партия органлари бу ўринда ташаббусни қўлдан бой бермасликлари, етилган масалаларни ўртага қўйиш ва ҳал этишда чинакамига етакчи позицияни эгаллашлари муҳимдир.

Экономикани янгилашнинг қайси жиҳатига назар солмайлик, уларнинг ҳар бири инвестиция сиёсати, капитал қурилиш билан у ёки бу даражада боғлангандир. Бу соҳадаги иш яхшилик сари секинлик билан ўзгармоқда, деб таъкидлади КПСС Марказий Комитетининг секретари. Ҳозирча биз инвестиция цикли давом этадиган муддатни қисқартиришга муваффақ бўлмадик. Қурилаётган объектлар сони секинлик билан камаймоқда, оқибатда нормативдан ташқари чала қурилишлар кўпаймоқда. Бу эса моддий, меҳнат ва молия ресурсларини сочиб юбормоқда, миллий даромаднинг ўсишини камайтирмоқда. Масалан, Ўзбекистонда саноат объектларини қуриш муддатлари нормативдагига нисбатан икки баравардан кўпроқдир.

Экономикани инсон эҳтиёжларига буриш ва интенсивлаштириш йўли билан бир қаторда кўп бўғинли ва комплекс иқтисодий ислоҳот орқали ишлаб чиқариш муносабатларини қайта қуриш янги социал-иқтисодий сиёсатнинг энг муҳим элементидир. Биз келгуси беш йилликни бошқарувнинг янги системаси билан бошлашимиз керак. Корхоналарнинг тўла хўжалик ҳисобига, ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш ва ўзини ўзи бошқаришга ўтишини якунлаш, нарх белгилаш ислоҳотини амалга ошириш, банкларни хўжалик ҳисобига ўтказиш йўли билан улар ишини тубдан қайта қуриш, марказлаштирилган моддий техника таъминотини асосан, ишлаб чиқариш воситаларининг кўп тармоқли улгуржи савдоси билан алмаштириш, шунингдек бошқарув ташкилий структурасини қайта қуришнинг биринчи босқичига оид тадбирларни якунлаш ҳамда эскириб қолган норматив актларни бекор қилиш керак бўлади.

Демак, ўн учинчи беш йиллик бошларида хўжалик юритиш ва бошқаришнинг яхлит системаси негизлари таркиб топади, бу эса «Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисида»ги СССР Қонуни ва «СССРда Кооперация тўғрисида»ги СССР Қонунининг тўла амал қилишини таъминлайди. Ўн учинчи беш йилликда «хўжалик ҳисобининг иккинчи модели»дан яна ҳам кенгроқ фойдаланилади, бу моделда меҳнатга ҳақ тўлашнинг пировард натижаларга боғлиқлиги самараси янада кўпроқ намоён бўлади. Саноат ва қишлоқ хўжалигида узоқ муддатга мўлжалланган ижара муносабатлари равнақ топади. Хўжалик ҳисоби даромадини тақсимлашнинг марказлаштирилган нормативларидан ва иш ҳақи фондини тузишдан буларни солиқ солиш асосида тартибга келтириш системасига ўтилади.

Шундай қилиб, ўн учинчи беш йилликда хўжалик юритиш ва бошқарувнинг янги яхлит системасини комплекс жорий этиш, уни йўлга қўйиш таъминланади, ислоҳотни ташкил этувчи барча қисмларнинг ўзаро ҳамжиҳатлиги пишиқтириб борилади. Бу эса янги методларнинг афзалликларини тўлароқ рўёбга чиқаришга имкон беради. Социалистик мулкчилик муносабатларини янгилаш ва бойитиш, меҳнаткашларни ишлаб чиқариш воситаларини

(Давоми 2-бетда).

26 март—СССР халқ депутатлари сайлови куни

СССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ САЙЛОВИНИ ЎТКАЗУВЧИ МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИДА

28 февраль куни Москвада, Союзлар уйида СССР халқ депутатлари сайловини ўтказувчи марказий сайлов комиссиясининг навбатдаги мажлиси бўлди.

Литва ССР 687-Алитус территориал сайлов округида ва Қозоғистон ССР 130-Олмаота—Ленин миллий-территориал сайлов округида сайловга тайёргарлик тўғрисидаги масала тингланди. Тегишли округ комиссияларининг раислари П. И. Александравичюс ва Т. М, Рамаданов, шунингдек марказий сайлов комиссиясининг аъзолари З. С. Алиева ва В. П. Мишкинис ахборот бердилар. Округларда барча сайловолди тадбирлари қонунга мувофиқ, белгиланган муддатда ўтказилаётганлиги таъкидланди. Бу тадбирларга жамоат ташкилотлари, меҳнат коллективлари, истиқомат жойларидаги аҳоли фаол қўшилди. Шу билан бирга марказий сайлов комиссияси Олмаота — Ленин ҳамда Алитус сайлов округлари комиссияларининг эътиборини участка комиссияларига доимий раҳбарлик қилиш, сайловчиларни депутатликка номзодлар, уларнинг бўлажак фаолияти программалари тўғрисида кенг хабардор қилиш, сайловолди агитациясини ўтказиш чоғида номзодларга, уларнинг ишончли кишиларига тенг имкониятларни таъминлаш зарурлигига қаратди. Сайловолди агитацияси қонун, социалистик ахлоқ доирасида, ҳар бир совет кишисининг шон-шарафи ва қадр-қимматини ҳурмат қилиш принциплари асосида олиб борилиши керак.

СССР Архитекторлар союзи правлениесининг биринчи секретари Ю. П. Платонов билан Совет Тинчлик фонди правлениеси раисининг биринчи ўринбосари В. П. Маслин ана шу жамоат ташкилотларидан СССР халқ депутатлари сайланадиган пленум ва конференцияга тайёргарлик тадбирлари тўғрисида хабар бердилар. Марказий сайлов комиссияси Архитекторлар союзи ва Совет Тинчлик фонди правлениеларига депутатликка номзодлар жамоат ташкилотларининг энг кўп сонли аъзолари ва сайлов иштирокчилари билан учрашувлари учун имкониятни таъминлашни, сайловолди программаларини кенг ёритишни, сайловчиларнинг наказларини, номзодлар шанига айтилган таклифлар ва эътирозларни умумлаштиришда сайлов комиссияларига кўмаклашишни тавсия қилди.

Марказий сайлов комиссияси СССР Денгиз флоти министрлиги, СССР Балиқ хўжалиги министрлиги, СССР Геология министрлиги, СССР Нефть саноати министрлиги, СССР Гидрометеорология давлат комитети, СССР Фанлар академияси, РСФСР Дарё флоти министрлигининг қутб станциялари ва гидрометеорология станцияларида, шунингдек сайлов куни сафарда бўладиган кемаларда СССР халқ депутатлари сайловига тайёргарлик тўғрисидаги ахборотини маълумот учун қабул қилди. Тегишли округ сайлов комиссияларига, министрликлар ва идораларга, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетларига кемаларда, қутб ва гидрометеорология станцияларида ишнинг ўзига хос жиҳатлари ва хусусиятларини ҳисобга олиб, сайловга тайёргарлик ва уни ўтказишни таъминлаш топширилди.

Марказий сайлов комиссияси раисининг ўринбосари А. В. Федулованинг докладли юзасидан гражданларнинг сайловолди кампанияси конкрет масалаларига таллуқли мурожаатларини кўриб чиқиш натижалари юзасидан қарор қабул қилинди.

Марказий сайлов комиссиясининг округ сайлов комиссияларига сайлов арафасида ва сайлов кунидаги ишларни ташкил этиш тўғрисидаги мактуби тексти мажлисда тасдиқланди, СССР халқ депутатлари сайловига тайёргарликнинг ҳозирги босқичини амалга ошириш билан боғлиқ бошқа масалалар кўриб чиқилди.

Комиссия мажлисида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР Олий Совети Президиуми Раисининг биринчи ўринбосари А. И. Лукьянов, СССР Олий Совети Президиумининг Секретари Т. Н. Ментешашвили, СССР Олий Совети Иттифоқ Советининг Раиси Ю. Н. Христораднов, жамоат ташкилотларининг раҳбарлари, оммавий ахборот воситаларининг вакиллари қатнашдилар.

(ТАСС).

ЁШ НОМЗОДЛАРГА— НАКАЗЛАР

Тошкентда Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон комсомол активларининг, комсомол Марказий Комитетлари ҳамда область комитетлари секретарларининг регионал кенгаши очилди. Унинг қатнашчилари ВЛКСМдан СССР халқ депутатлигига номзодлар билан учрашдилар.

Ўзларининг сайловолди программаларини баён этиб берган номзодлар ёшларнинг ишончини оқлаш, қайта қуриш ғояларини фаол амалга ошириш — халқ сайлайдиган ҳар бир депутатнинг бурчи эканлигини таъкидладилар. Ёшларни ватанпарварлик ва интернационализм руҳида тарбиялаш комсомол етакчиларининг асосий вазифасидир. Иқтисодий, илмий-техникавий ва социал муаммоларни ҳал этишга катта эътибор берилди.

Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари М. Ҳ. Холмуҳамедов нутқ сўзлади.

Кенгаш қатнашчилари Тошкент шаҳри ва областининг бошланғич комсомол ташкилотларида бўлиб, ёшлар билан учрашдилар. Меҳнат коллективларида ВЛКСМнинг сайловолди платформаси муҳокама қилинди. СССР халқ депутатлигига номзодларга аниқ-равшан наказлар берилди.

(ЎзТАГ).

ШАРТНОМАЛАР ТУЗИШДИ

Бутуниттифоқ ихтирочилар ва рационализаторлар жамияти Чирчиқ шаҳар кенгашининг активлари Бўстонлиқ ва Ўрта Чирчиқ районларидаги оталиқ хўжаликлардан кўплаб рационализаторлик таклифлари билан қайтишди. Улар 27 та рационализаторлик таклифини аниқлаб расмийлаштиришга, шулардан 24 тасини жорий этишга кўмаклашдилар. Чирчиқ корхоналарининг ходимлари рационализаторлик ва ихтирочилик масалалари юзасидан маслаҳатлар бериб, семинарлар ўтказдилар, лекциялар ўқидилар. Бир қанча колхоз ва совхозлар билан эса қишлоқда техника ижодиётини янада ривожлантириш юзасидан шартномалар тузишди.

(ЎзТАГ).

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

Меҳнаткашларнинг дам олишлари ҳамда иш вақтидан оқилона фойдаланиш учун қулай шароит яратиш мақсадида СССР Министрлар Совети 1989 йилда дам олиш кунларини 6 май шанбадан 8 май душанбага ва 4 ноябрь шанбадан 6 ноябрь душанбага кўчиришга қарор қилди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлари диққатига

Ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг навбатдан ташқари ўнинчи сессияси шу йил 6 март куни эрталаб соат 10 да Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг мажлислар залида очилади.

Навбатдан ташқари ўнинчи сессияга келган Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлари 5 март куни соат 10 дан 19 га қадар Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми биносида рўйхатга олинадилар.

ЭКОНОМИКАНИ ЯНГИЛАШ ЙЎЛИ БИЛАН ЮКСАЛТИРАЙЛИК

(Давоми. Боши 1-бетда).

чинакамига тасарруф қилишга жалб этиш янги хўжалик механизмининг ўзагидир. Социалистик мулкнинг эгасизлигига батамом барҳам берилишига ҳар жиҳатдан кўмаклашиш халқ депутатлари совет органларининг муҳим вазифасидир. КПСС Марказий Комитетининг секретари шундан кейин совет давлатининг ташқи иқтисодий алоқаларини ривожлантиришга оид масалаларга тўхталди. Халқаро муносабатларнинг яхшиланиши, янгича сиёсий фикрлаш принципларининг қарор топиши барча мамлакатлар ва регионлар билан кенг кўламдаги иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш учун қулай шароитлар яратади, деб таъкидлади у.

Мамлакатимиз ичкарисидаги ўзгартишлар совет экономикасининг жаҳон хўжалигига узвий боғланиши учун имкониятларни кескин кенгайтиради, бу эса ўз навбатида экономикамизни модернизациялаш, унинг самарадорлигини оширишга ёрдам беради. Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатлар ҳамжиҳатлиги бутун механизмини сифат жиҳатдан қайта қуриш алоҳида аҳамиятга эгадир, бу ўринда биз бирлашган социалистик бозорни аста-секин вужудга келтириш учун шарт-шароит яратишни ҳам назарда тутмоқдамиз. Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатлар билан ҳамкорлик устун бўлиб қолмоқда. Бу ҳамкорликни биз СССР ва бошқа қардош мамлакатлар экономикасини мустаҳкамлаш ва ривожлантиришнинг қудратли омили деб биламиз, деб таъкидлади Н. Н. Слюньков.

КПСС Марказий Комитети секретари ўз нутқининг якунловчи қисмини партия ва совет органлари вазифаларини белгилаб қўйиш негизида ана шу органлар ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг янги характерига бағишлади. Партиявий ишда, жумладан экономикага раҳбарликда эндиликда биринчи ўринга сиёсий методлар, сиёсий ёндашувлар чиқмоқда. Қайта қуришнинг мантиқи ана шундай. Уюшқоқлик, бирлик, фикрнинг теранлиги, сўзнинг аниқлиги, ишнинг пухталиги — партиямизга ҳозир ана шу фазилатлар ҳар қачонгидан кўра ҳам зарурдир.

Партия, совет хўжалик органларининг вазифаларини белгилаб қўйиш жараёни эндигина бошланмоқда. Ҳаммамиз учун янги бўлган ана шу ҳолатга ҳали ўрганишимиз керак, эҳтимолки, ҳаёт ўз тузатишларини киритади. Аммо, ҳар қалай асосий хулоса аёндир. Сиёсатни, жумладан иқтисодий сиёсатни ишлаб чиқиш ва амалга оширишда ҳеч ким партиянинг ўрнини боса олмайди, фақат партиягина давлатимизнинг етакчи, бирлаштирувчи кучи бўлишга қодирдир, агар ҳозирги давр, революцион ўзгаришлар даври, жонли социалистик ижодкорлик даври эканлигини ҳисобга оладиган бўлсак, партиянинг роли яна ҳам буюкдир.

Вазифаларнинг белгилаб қўйилиши КПССнинг авангардлик ролини таъминлабгина қолмай, халқ депутатлари советлари орқали халқнинг тўла ҳокимиятини бундан буён ҳам кучайтириб боришга имкон беради. Халқ депутатлари Советларининг ваколатлари ва имкониятлари потенциали эса жуда каттадир. Агар Советларга қайта қуришнинг фаол тарафдорлари келиб, улар сўз ва иш бирлигини таъминласалар, реал муваффақиятларга эришсалар — худди ана шундай ҳолдагина ўша потенциални рўёбга чиқариш мумкин.

Пировардида Н. Н. Слюньков бундай деди:

— Партиянинг сайловолди социал — иқтисодий платформасига сайлов кампанияси чоғида аниқлик киритилмоқда ва у конкретлаштирилмоқда, янги ғоялар ва таклифлар пайдо бўлмоқда. Биз ҳар қандай масала хусусида мунозарага тайёрмиз, социализм фойдасини кўзлаб айтилаётган барча амалий таклифларни қабул қилишга шаймиз, орқага судраётган барча қарашларни далил исбот билан рад этиш ниятидамиз. Сайлов якунида партия ва халқ бирлиги мустаҳкамланиши шубҳасиздир. Бу эса социализмни сифат жиҳатдан янгилашнинг, қайта қуриш муваффақиятининг бош кафолатидир.

* * *

Н. Н. Слюньков 27 февралдан 1 мартгача Ўзбекистонда бўлган вақтида ишчилар, колхозчилар, олимлар, мутахассислар билан ўтказган суҳбатлари чоғида қайта қуришнинг бориши, одамларнинг уй-ташвишлари, қандай муаммолар ҳал этилиши кераклиги масалалари диққат марказида турди.

«СССР 50 йиллиги номли Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмасининг коллективи ҳузурига қилинган дастлабки ташрифдаёқ учрашувларга амалий тус бахш этилди. КПСС Марказий Комитетининг секретари корхона конструкторларининг кейинги ишланмалари билан танишди, шунингдек коллектив ишидаги танг жойлар хусусида ўз мулоҳазаларини ўртоқлашди. Чопиқ тракторининг янги модели истиқболли, деди у, бироқ уни кўплаб ишлаб чиқара бошлаш учун бирлашмани реконструкциялаш, тубдан қайта жиҳозлаш ва пахтакор республикаларда ғоят зарур бўлган янада мукаммал техника ишлаб чиқаришга мослаштириш керак.

«Корхонангиз бундан ўн йил муқаддам қандай бўлганлигини эслайман,— деди Н. Н. Слюньков. — Ўша пайтдан буён кўп нарса яхшилик томон ўзгарди. Аммо бизнинг вазифамиз қолоқликни зўр ғайрат билан бартараф этиш, ўз истеъмолчиларимизнинг ҳам, чет эллардаги истеъмолчиларнинг ҳам энг юқори талабларига мос келадиган машиналарни яратишдан иборатдир. Сизлар жуда хилма-хил ва юқори сифатли халқ истеъмол моллари тайёрлаб бераётганингиз ҳам яхши».

Республика турмуши билан, унинг меҳнатчиларининг ишлари ҳамда юмушлари билан танишув Самарқанд шаҳри ва областида давом эттирилди. Биринчи учрашув «Электробитмаш» ишлаб чиқариш бирлашмасининг ишчи ва мутахассислари билан ўтказилди. Суҳбат дарҳол амалий тус олди: ишлаб чиқаришни янада ривожлантириш, одамларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаш масалалари ўткир қилиб қўйилади. «Сизларнинг холодильникларингиз Ватанимиздаги энг яхши холодильниклар даражасидадир, — дейди Н. Н. Слюньков, — Лекин сизлар бундан ҳам катта вазифани — жаҳонда «етакчилик» қилиш вазифасини олдингизга қўйсангиз бўлмайдими? Бизнинг баъзи раҳбарларимиз масалани: ўзгалардан ёмон ишлаётганимиз йўқ қабилида қўйишга одатланиб қолишган. Камдан-кам киши: биринчи бўламиз, бизга етиб олишларига йўл қўймаймиз, деб айтади».

Саноат зонаси посёлкасининг аҳолиси билан, бирлашманинг сменадан бўш ишчилари билан суҳбат рўй-рост бўлди. КПСС Марказий Комитетининг секретари қайта қуришнинг бориши билан боғлиқ саволларга жавоб қайтарди. Суҳбатда ҳали ҳал қилиниши лозим бўлган муаммолар: уй-жой, хизмат соҳаси, озиқ-овқат муаммолари кўтарилди. Самарқанд районидаги Энгельс номли ва «Москва» колхозларининг меҳнаткашлари билан учрашувлар вақтида мазкур хўжаликларнинг рентабеллик даражаси ҳамон пастлигича қолаётгани тўғрисида гапирилди. Ғоят муҳим социал вазифаларни ҳал этишдаги мушкулликлар шундан келиб чиқмоқда. Ижарачилар янгича ишлашда ўзларининг дастлабки қадамлари тўғрисида сўзлаб бердилар. КПСС Марказий Комитетининг секретари кўпгина хўжаликларнинг раҳбарлари фақат ҳосилдорлик ошганлигини, гўшт ва сут етиштириш кўпайганлигини ҳисоблашдан иборат қолоқ практикадан воз кечишмаган. Рентабелликни, булар қанчага тушаётгани тўғрисидаги ҳисоб-китобларни унутиб қўйишмоқда.

КПСС Марказий Комитетининг секретари Ўзбекистонда бўлган охирги куни В. П. Чкалов номли Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасига борди. Бу коллективнинг ўз муаммолари оз эмас. Учрашув ва суҳбатлар чоғида меҳнатнинг илғор формаларини такомиллаштириш, ишловчилар билан улар оилаларининг турмуш ва дам олиш шароитларини яхшилаш зарурлигига эътибор жалб қилинди.

«Лимонарий» колхоз-комбинатига борилди, бу ерда цитрус мевалар теплица шароитида бутун йил мобайнида етиштирилади. КПСС Марказий Комитетининг секретари мутахассислар билан суҳбатда Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг фахрий академиги З. Фахриддинов, унинг издошларининг витамин ва микроэлементларга бой цитрус меваларнинг янги серҳосил навларини яратиш соҳасидаги илмий ҳамда селекция ишларига юксак баҳо берди.

Учрашув ва суҳбатлар вақтида меҳнаткашларни ғоявий-сиёсий, интернационал ва маънавий жиҳатдан тарбиялашнинг аҳволи, қайта қуриш шароитида партия-хўжалик кадрларининг иши масалалари кенг муҳокама қилинди.

Н. Н. Слюньков Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари ва аъзоликка кандидатлари, Марказий Комитет бўлимларининг мудирлари, республика Олий Совети ва Министрлар Советининг раҳбарлари, область партия комитетларининг биринчи секретарлари, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ҳамда ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлимининг раҳбарлари билан учрашди.

* * *

1 март куни Н. Н. Слюньков Тошкентдан Москвага жўнаб кетди. Аэропортда уни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари ва аъзоликка кандидатлари кузатиб қолдилар.

И. НОВИКОВ,
С. ФЕНЮТИН,
ЎзТАГ махсус мухбирлари.

✦ ОҚҚЎРҒОН районининг Алимкент посёлкасида жойлашган тўқимачилик-галантерея фабрикасида кўплаб ишлаб чиқариш илғорлари меҳнат қилишади. Улар ўз билим ва тажрибалари билан корхонадаги қайта қуриш ишига муносиб ҳисса қўшиб келмоқдалар. СУРАТДА: фабрика бош энергетиги Владимир Ахметшин ана шундай ишчилар Ришат Абдуллаев ва Ноил Юсуповлар билан.

Х. Аввалов фотоси.

СССР Молия министрлиги ва СССР Давлат банкидан

Т. Г. ШЕВЧЕНКО ТУҒИЛГАН КУННИНГ 175 ЙИЛЛИГИ МУНОСАБАТИ БИЛАН ХОТИРА ТАНГАСИНИ МУОМАЛАГА ЧИҚАРИШ ТЎҒРИСИДА

Украин шоири Т. Г. Шевченко туғилган куннинг 175 йиллиги муносабати билан 1989 йил 2 мартда қиймати бир сўмлик бўлган хотира тангаси муомалага чиқарилади.

Бир сўмлик хотира танга оқ рангли мис-никель эритмасидан тайёрланади ва диаметри 31 миллиметрли доира шаклидадир.

Танганинг ўнг ва орқа томонида айланасига бўртиқ хошия бор.

Танганинг ўнг томонида СССР Давлат герби жойлашган ва «СССР», «1 рубль» ва «1989» ёзувлари бор.

Танганинг орқа томонида Т. Г. Шевченконинг бўртиқ тасвири бўлиб, унинг чап томонида «1814», «1861» саналари ва айлана бўйлаб «Т. Г. Шевченко» ёзуви, пастида эса шоирнинг ўз имзоси бор.

Танганинг гардишига «Один рубль» сўзлари ўйиб ёзилган бўлиб, улар икки нуқта билан бир-биридан ажратилган.

Т. Г. Шевченко туғилган куннинг 175 йиллиги билан боғлиқ хотира тангаси муомалага 3 миллион дона, шу жумладан 0,3 миллион дона сифати яхшиланган танга чиқарилади.

Мазкур танга ҳозирги вақтда муомаладаги бошқа тангалар қатори давлат, кооператив, жамоат корхоналари, муассасалар, ташкилотлар, колхозлар ва айрим шахслар томонидан тўловнинг барча турлари бўйича, шунингдек СССР банк муассасалари ва Алоқа министрлиги корхоналари томонидан жорий, ҳисоб-китоб счётларига ўтказиш, омонатлар, аккредитлар ва жўнатиш учун ҳеч қандай чеклашларсиз қабул қилиниши шарт.

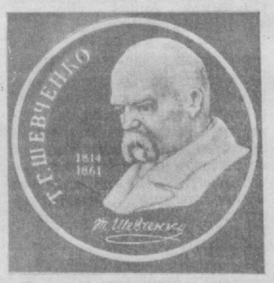

Суратда: муомалага чиқариладиган танганинг олд ва орқа томонлари акс эттирилган.

ТАСС—ЎзТАГ телефотоси.

• РЕГИОНАЛ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

КЎПМИЛЛАТЛИ СОВЕТ ДАВЛАТИ БИРЛИГИНИ МУСТАҲКАМЛАШНИНГ МУҲИМ ШАРТИ

Қ. САЛИҚОВ,
Қорақалпоғистон область партия комитетининг биринчи секретари

Аввало шуни таъкидламоқчиманки, мамлакатда демократиялаш ва ошкоралик жараёнлари ривожланиб бораётганлиги натижасида ушбу илмий-амалий конференцияни ўтказиш мумкин бўлди, бу — 1985 йилги апрель бурилишининг, жамиятимизни революцион тарзда янгилашга қаратилган бурилишнинг янги нишонасидир.

Конференциямиз яхши вазифани бажарди. Биз можароларни ҳал этмаймиз, балки қайта қуриш принциплари асосида дўстлик кўприкларини мустаҳкамлаймиз, миллатлараро муносабатларнинг уйғунлашувига эришмоқчимиз. Халқлар дўстлиги масалаларига ленинча ёндашувларни қайта тиклаймиз. Ота ва боболаримиз асос солиб, жипслаштирган дўстлик ва ўзаро ёрдам анъаналарини тиклаб, ривожлантирамиз. Тўқтағулнинг Жамбул билан, Ғафур Ғуломнинг Мирзо Турсунзода билан, Собит Муқонов билан дўстлиги жуда самимий эди.

Биз шундай бир асосий реалликни фахр билан қайд этамизки, Совет ҳокимияти яшаб келаётган 70 йил мобайнида мамлакат қолоқ аграр давлатдан қудратли индустриал давлатга айланди. Совет халқи социалистик йўлни узил-кесил ва қатъий танлаб олганлигини биз қайта-қайта таъкидлаймиз.

Қорақалпоғистонда истиқомат қилувчи халқлар аҳил яшашмоқда, умумий тил, умумий маданият, муштарак манфаатлар вужудга келди.

Миллатлараро муносабатлар қотиб қолиши мумкин эмас, деган ленинча принципнинг тўғрилигини ҳаёт тасдиқламоқда. Дарҳақиқат, Қорақалпоғистон АССР турли вақтларда РСФСР ва Қозоғистон составида бўлган эди. Эндиликда эса Ўзбекистон ССР составидадир. Биз бундай қарорни мақсадга жуда мувофиқ, деб ҳисоблаймиз, чунки, ягона Амударёдан бошлаб бу йўлнинг тўғрилигини тасдиқловчи ҳаётий шароитлар ва тарихий фактлар кўп.

Саноатнинг янги тармоқлари пайдо бўлди, Тахиатош ГРЭСи ўлканинг фахри бўлиб қолди.

Эришилган ютуқларни санаб ўтиш мумкин эди, аммо бугун биз ўз манфаатларимизни рўёбга чиқара бориб, социализмни янгилашдан иборат умумий ишда фаол қатнашиш кераклигини биламиз.

Шуни рўй-рост эътироф этиш керак: Қорақалпоғистон ўзининг ривожланиш даражасига кўра, мамлакатнинг бошқа регионларидан ва ҳатто Ўзбекистон ССРнинг ўртача ривожланиш даражасидан анча орқада қолмоқда. Агар умуман мамлакатда шаҳар билан қишлоқ ўртасида катта тафовутлар сақланиб қолаётган бўлса, бу ерда шаҳарлар билан қишлоқлар бир-биридан кам фарқ қилади. Шаҳарларда канализация, тозалаш иншоотлари деярли йўқ, аҳолига хизмат кўрсатишда шаҳардагига ўхшаш шарт-шароит яратилмаган. Зотан, шаҳар билан қишлоқ муаммоларини баравар ҳал этиш керак.

Воқеаларни фожиали қилиб кўрсатмоқчи эмасман, аммо Орол денгизининг қуриб бориш муаммоси ўша даврнинг шармандали ёдгорлиги сифатида аввалги барча хатолар, камчиликлар ва қийинчиликларга қўшилди. Ғалати бир факт: пахтачиликни ривожлантириш экология соҳасида тегишли чора-тадбирлар билан қўшиб олиб борилиши бир ёқда турсин, балки турғунлик даври раҳбарлари ерларни инженерлик жиҳатидан ўзлаштириш ва уларни мелиорациялашнинг энг оддий қонунларини ҳам бузиб келдилар. Оқава сувлар Оролга оқизилмади. Шу сувларни магистрал коллекторлар орқали денгизга ташлаш керак эди. Афсуски, бундай қилинмади. Баъзи жойларда Арнасой ва Сариқамиш, Асча-кўл, Аёзқала, Кўкчакўл каби ва бошқа жуда катта кўллар ҳосил бўлди.

Ҳамма бало шундаки, давлатни алдаш ва қўшиб ёзишлар асносида вазиятни соғломлаштириш учун чоралар кўрилмади, аксинча, аҳвол йил сайин ёмонлашаверди. Умуман турғунлик йилларидаги «салбий ҳолатлар» Қорақалпоғистоннинг социал-иқтисодий ривожланишини анча секинлаштирди. Урушдан кейинги йилларда мамлакатимизнинг кўпгина регионларида саноат жуда ривожлантирилди. Афсуски, бу жараён Қорақалпоғистонда унча сезилмади.

1985 йилда автоном республика саноатида ишлаётганлар ҳиссаси халқ хўжалигида банд бўлган барча кишиларга нисбатан 1960 йил даражасида бўлди ва атиги 9,9 процентни ташкил этди. Бинобарин, ана шу даврда мамлакатимизда саноатда ишлайдиганлар ҳиссаси икки баравардан кўпроқ ортди. Планлаштиришдаги бундай хатоларни энди қатъиян тузатиш керак. Гоҳо докладларда бизни кейинги йилларда битта ҳам типовой туғруқхона қурмади, деб танқид қилмоқдалар. Гўёки, биз буни хоҳламаётгандек. Шанимизга айтилган танқидга оддийгина жавоб бериш мумкин: туғруқхона қурилиши планга киритилмаган эди, биз эса мослаштирилган бинолардан фойдаланиб келавердик. Шу боисдан биз автоном республика Министрлар Совети маблағларга нисбатан кўпроқ ҳуқуққа эга бўлсин, қаерда, қачон, нима қуриш кераклигини ўзи ҳал этсин, деб таклиф этамиз.

Мен умумий манзарани холис тасвирлашга уриндим. КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель Пленумидан кейин интизом ва тартибни мустаҳкамлаш, социал адолатни тиклаш, ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш юзасидан принципиал тадбирлар амалга оширила бошланди.

Ҳозир гап регионни ривожлантиришнинг иқтисодий ва социал муаммоларини ҳал этишга партиявий раҳбарлик савиясини ошириш ҳақида боряпти. Шу сабабли вазиятни соғломлаштириш борасида кўрилаётган чора-тадбирларни айтиб ўтиш ўринлидир.

Область партия комитети вужудга келган мураккаб вазиятни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва КПСС Марказий Комитети муҳокамасига икки марта қўйди. Қўйилган масалаларга тезда жавоб олинди ва уларни ҳал этиш йўллари кўрсатиб берилди. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети 1986 йилнинг март ойида «Қорақалпоғистон АССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришни жадаллаштириш тадбирлари тўғрисида», 1988 йилнинг сентябрь ойида эса «Орол денгизи районидаги экология ва санитария вазиятини тубдан яхшилаш, унинг ҳавзасидаги сув, ер ресурсларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ва уларни муҳофаза қилишни кучайтириш тадбирлари тўғрисида» қарорлар қабул қилди. Биз бу ҳужжатларни регионимиз учун тарихий ҳужжатлар, деб ҳисоблаймиз.

Қайта қуриш сари қатъий бурилиш қилинди. Социал ва иқтисодий муаммоларни бартараф этиш юзасидан жадал тадбирлар амалга оширилмоқда. Саноат фойда бериб ишлай бошлади.

Агросаноат комплексида сезиларли ўзгаришлар рўй бермоқда.

Партия раҳбарлигида сиёсий методларга ўтиш учун ғайрат билан ишлаяпмиз. Советлар ҳокимият ўзларига берилишига ишондилар.

Область, район ва шаҳар партия комитетлари юқорида эслатиб ўтилган партия ва ҳукумат қарорларини сўзсиз бажарилишини таъминлашни ўзларининг асосий вазифалари, деб биладилар. Масаланинг шу тахлитда қўйилиши аҳоли турмуш даражасини оширибгина қолмай, айни вақтда автоном республиканинг умумиттифоқ жамғармасига қўшадиган ҳиссасини кўпайтиришни ҳам назарда тутади. Биз буни халқлар дўстлигини мустаҳкамлашнинг, кўпмиллатли давлатимиз бирлигини мустаҳкамлашнинг гарови, деб биламиз.

Орол юзасидан қабул қилинган қарорда кўзда тутилган программани амалга ошириш учун жуда катта «Аралводстрой» ва «Аралсельхозводопроводстрой» қурилиш бирлашмалари тузилди. Мазкур бирлашмалар шу йилнинг ўзидаёқ 200 миллион сўм капитал маблағни ўзлаштиришлари керак. Аҳоли ялписига медицина кўригидан ўтказилмоқда, медицина хизматини яхшилаш юзасидан катта тадбирлар амалга оширилмоқда.

Экономикадаги, социал ва маънавий турмушимиздаги қайта қуриш жараёнининг дастлабки натижалари олдимизда турган кураш йўлини тўсиб қўймаслиги лозим. Чуқур ўйланган ва дадил қарорлар, фаол ҳаракат лозимлигини тушунамиз. Область партия комитети барча коммунистлар ва меҳнаткашларни ана шу ишга йўналтирмоқда. Рўй берган ҳолатда вужудга келган демографик, экологик ва социал-иқтисодий тусдаги проблемаларни ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқариш кучларини узоқ муддатли истиқболни кўзлаб ривожлантириш ва уларни жойлаштиришнинг энг мақбул йўлларини танлаб олиш катта аҳамиятга эга.

План ва статистика органларининг ҳисоб-китобларига қараганда, Қорақалпоғистон аҳолиси 2000 йилга бориб икки миллион кишига етади ёки 70 процент кўпаяди, меҳнат ресурслари эса қарийб икки баравар ортади. 2010 йилда аҳолини иш билан тўла таъминлаш учун халқ хўжалигида қўшимча равишда 350—400 минг янги ишчи ўринларини вужудга келтириш яъни бугун қанча бўлса, шунча иш ўринларини вужудга келтириш зарур.

Сув ресурслари, ишларни механизациялаш даражаси чекланганлигини ҳисобга олиб, экинзорларни, айниқса гектаридан 15—20 центнер пахта ҳосили олинаётган шимолий районлардаги экинзорлар структурасини қайта кўриб чиқиш, ем-хашак ва озуқа экинлари етиштиришга ўтиш керак.

Қорақалпоғистонни индустрлаштиришнинг асосий омили сифатида саноат ишлаб чиқариши ўсиш суръатларини кескин жадаллаштириш учун Султонуиздоғ конларидаги фойдали қазилмалар ишлаб чиқаришни асосли равишда йўлга қўйишни тезлатиш лозим. Денгиз остидан нефть ва газ олиш учун ишланмалар суст тайёрланмоқда.

Менимча, геологларимиз, Ўзбекистон ССР ва Қозоғистон ССР Фанлар академиялари куч-ғайратларни бирлаштиришлари даркор. СССР Геология министрлиги бу масалада тегишли қарорларни бажаришга шошилмаяпти. Афтидан Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг геология институти ташаббускор бўлиши керак.

Автоном республикада саноат ишлаб чиқаришининг ўсиш суръатлари республикамиз ҳамда иттифоқимиздаги ўртача даражадан камида икки баравар юқори бўлиши лозим. Бу бажарилиши ниҳоятда зарур бўлган жуда мураккаб вазифадир.

Бунда иттифоқ министрликлари, республика, партия, совет ва план органларининг зудлик билан конкрет ёрдам беришлари талаб қилинади.

Биринчидан, КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг 1986 йилнинг март ойида Қорақалпоғистон бўйича қабул қилган қарорида кўзда тутилган саноат корхоналари қурилишини, реконструкция қилинишини ва кенгайтирилишини жадаллаштириш юзасидан зудлик билан чода-тадбирлар кўриш зарур. СССР Автомобиль ва қишлоқ хўжалик машиналари саноати министрлигининг Манғитдаги чорвачилик ва озуқа ишлаб чиқариш учун машиналар тайёрлаб берадиган заводини, СССР Госснаби объектларини, Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитетининг айрим корхоналарини кенгайтириш ва реконструкция қилиш масалалари ҳал этилмади. Биз пахта хом ашёсига эгамиз, йигирув-тўқув корхоналаримиз бор, лекин тайёр газламалар ишлаб чиқара олмаймиз. Нукус газлама бўяш ва пардозлаш фабрикаси қурилиши масаласи ҳам ҳалигача ҳал бўлмади, ваҳолонки, ўша қарорда кўзда тутилганидек, унинг қурилиши 1989 йилда бошланиши керак эди.

Иккинчидан, Ўзбекистон ССР Госплани айрим истиқболсиз корхоналар йўналишини ўзгартириши ва кенгайтириш ҳамда реконструкция қилиш ҳисобига уларда иттифоқ машинасозлик министрликларининг қайта ишловчи саноат ҳамда рўзғорда узоқ фойдаланиладиган маданий-маиший товарлар учун ускуналар ишлаб чиқарадиган корхоналарни жойлаштириши мақсадга мувофиқдир.

Учинчидан, автоном республика территориясида саноатнинг мураккаб тармоқлари корхоналари ёки филиалларини жойлаштириш масаласини ҳал этиш лозим.

Тўртинчидан, кон-руда, химия саноатини вужудга келтириш, қурилиш материаллари ишлаб чиқариш ва албатта қайта ишловчи, маҳаллий ва енгил саноат ривожланиш суръатларини жадаллаштириш учун автоном республика хом ашё базасидан тўла фойдаланиш керак.

Автоном республикада энг мақбул регионал иқтисодий ва техникавий сиёсатни ишлаб чиқишда илмий тафаккур катта роль ўйнаши лозим. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Қорақалпоғистон филиалининг моддий-техника базасини тубдан яхшилаш, уни Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг бўлимига айлантириш, унинг ишига техникавий ва иқтисодий йўналиш бериш зарур.

Бугун бизга янги-янги техник ва ижодий зиёлиларнинг келиб қўшилиши жуда зарур. Барча қардош республикаларнинг бу ерга келган вакилларидан уларнинг олий ўқув юртлари бизга ёрдам беришларини сўраймиз.

Автоном республика халқ хўжалиги учун юқори малакали мутахассислар тайёрлашда мактаб битирувчиларининг рус тили бўйича тайёргарлиги яхши эмаслиги муайян тўсиқ бўлмоқда.

Биз миллатлараро муносабатлар тили бўлган рус тили миллатлараро муносабатлар маданиятини юксалтиришнинг асосий воситасидир деган позицияда маҳкам турибмиз. Бизга рус тилини эгаллашда ёрдам берадиган кадрлар керак. Рус, ўзбек, қозоқ ва туркман тилларини ўрганишнинг барча муаммоларини ҳал этадиган педагогика институтини иложи борича тезроқ очиш лозим.

Ҳозир ҳамма ерда КПСС Марказий Комитетининг Пленумига тайёргарлик кўрилмоқда. Бу Пленум миллий муносабатларни такомиллаштириш ва уйғунлаштиришнинг яқин йилларга мўлжалланган кенг ҳаракат программасини қабул қилади. Автоном республикада ҳам худди шундай тайёргарлик ишлари олиб борилмоқда.

Автоном республикадаги миллий муносабатлар масалалари жиддий эътибор берилишини тақозо этади. Марказий Комитет Пленумини кутиб ўтирмай ўзимиз ҳал қилишимиз лозим бўлган бир қанча масалалар ҳам, чуқур мушоҳада қилиш ва тайёргарлик кўришни талаб қиладиган масалалар ҳам бор. Ҳал этилиши юқори ташкилотларга боғлиқ бўлган масалалар ҳам мавжуд. Область партия комитетининг миллий муносабатларни такомиллаштириш юзасидан тегишли таклифлари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетига юборилди, уларни тез орада КПСС Марказий Комитетига тақдим этамиз.

Кўтарилган масалалар социал-иқтисодий ривожланишгагина эмас, айни вақтда миллий-давлат структурасига, ишлаб чиқариш кучларини жойлаштиришга, ишлаб чиқариш муносабатларини ривожлантиришга, автоном республикалар мустақиллигини кучайтиришга ҳам тааллуқлидир.

Бу таклифларда мазкур конференция қатнашчилари бўлган республикаларнинг ҳамкорлик ришталарини янада мустаҳкамлашга қаратилган бандлар бор. Бу, энг аввало, Қорақалпоғистонда яшаётган туркманлар, қозоқлар, корейслар, татарлар ва бошқа миллатларнинг миллий-маданий эҳтиёжларига алоқадордир...

Айниқса Қозоғистон ва Туркманистон билан мустаҳкам маданий ҳамкорлик қилмай иложимиз йўқ. Бизда ўқишлар туркман ва қозоқ тилларида олиб бориладиган мактабларда дарсликлар, муаллимлар етишмайди. Бу ишда Тошовуз ва Ашхобод педагогика институтлари, Олмаота ва Ашхободнинг тегишли олий ўқув юртлари ҳамда нашриётлари ёрдам беришлари, Қорақалпоғистон АССРнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда зарур дарсликлар ва методик қўлланмалар билан таъминлашлари мумкин бўлур эди.

Оғир экологик вазият ва касалга чалиниш жуда кўп бўлаётганлиги муносабати билан бизга ҳар йили 500 нафар врач-педиатр керак. Ўз олий ўқув юртларимизни битириб чиқаётганлар эса бизга мутлақо етишмайди. Ўз навбатида биз тажриба ўрганиш тариқасида ёки комсомол йўлланмалари билан техникумларимизни битириб чиққан ёшларни қўшни областлар ва республикаларга ишга юборишимиз мумкин бўлур эди.

Нукус билан иттифоқдош республикалар пойтахтлари, бошқа шаҳарлар ва аҳоли пунктлари ўртасида транспорт (ҳаво йўли, темир йўл, автомобиль йўллари) алоқаларини яхшилаш ёки йўлга қўйишни ҳам ўйлаб кўриш керак.

КПСС Марказий Комитетининг «Партияга, совет халқига Мурожаатномаси»да: Мустаҳкам иттифоқ — бу кучли марказ ва кучли республикалардир, деган принцип олға сурилган. Агар миллатлараро муносабатлар маданиятини ошириш соҳасидаги ютуқларимиз ва орттирган тажрибаларимизни сахийлик билан баҳам кўрсак, қудратли республикаларга айланишимиз турган гап.

• «Тошкент ҳақиқати» бонг уради

БУ—ВАҲШИЙЛИК-КУ!

Халқимизда қадимдан жуда яхши анъана бор — ҳашар. Ҳашар йўли билан уйлар, мактаблар, жамоат жойлари қурилади, кўчалар тартибга келтирилади. Бундан бир неча йил аввал Чилонзор районида ҳам ҳашар билан боғ бунёд этилди. Метро қурилиб бўлгач Биринчи чархкамолон маҳалласи олдида яъни Ҳамза станциясидан шарқроқда бир гектарга яқинроқ ер (метро усти) ўйдим-чуқур бўлиб қолди. Ташландиқ жойга айланди. Шунда Биринчи чархкамолон маҳалласи кексалари ўзлари шу ерни текислашга қўл урдилар. Буни кўрган маҳалланинг катта-кичиги уларга кўмакка чиқди. 60—70 сотих ер темир-терсак, тошлардан тозаланди. Кўпчиликнинг кучи билан Халқлар дўстлиги проспекти бўйида ажойиб мевазор пайдо бўлди.

Куни кеча редакциямизга ана шу маҳалла отахонларидан шикоят тушди. Унда ёрдам беринг, энди ҳосилга кирган боғимизни бузиб, аллақандай кооператив машина турадиган жойга айлантиряпти, дейилган.

Мактубни олиб халқ депутатлари Чилонзор район Совети ижроия комитетига бордик. Мутасадди ўртоқлар билан суҳбатлашдик.

Район бош архитектори Рустам РАҲМАТУЛЛАЕВ:

— Илгари белгиланган планга мувофиқ «Е» кварталида тўрт қаватли уй қуришимиз керак. Худди шу ерда эса 70 та гараж бор. Халқ депутатлари шаҳар Совети ижроия комитетининг 1985 йил 5 сентябрда қабул қилган 653/19 рақамли қарорига биноан Халқлар дўстлиги проспекти бўйида. Биринчи чархкамолон маҳалласи олдига 240 машинага мўлжалланган, очиқ типдаги машина турадиган жой тушиши лозим. «Е», «И» кварталлардаги гаражларни шу ерга ўтказиш тараддудини бошлаб юбордик.

Халқ депутатлари Чилонзор район Совети ижроия комитети раисининг ўринбосари Марат Романович ЮМАКАЕВ:

— Илгари кварталлар, уйлар лойиҳалаштирилганда гаражлар ҳисобга олинмаган. Шунинг учун бир неча кварталларда турувчиларнинг машиналарини бир жойга тўплашга қарор қилдик. Очиғини айтганда районимизда ҳозир хусусий машина эгаларининг 6 мингдан ортиқ гаражи бор. Уларнинг 1000 тадан кўпроғига рухсат берилган. Қолганлар ўзларича қуриб олишаверишган. Биринчидан, бу район кўринишини бузса, иккинчидан, ўзлари қурганлари учун кўп жойни эгаллаб олишган. Энди биз марказлаштирмоқчимиз. Менинг фикримча, бундан кейин уй-жойлар лойиҳаланганда хусусий машиналар туриш жойини ҳисобга олиш даркор. Агар уйлар остида ерости машина турар-жойлари қурилса айни муддао бўлур эди. Бу ҳақда архитектура ва шаҳар қурилиши бошқармаси бош қотириши керак. Лекин бундай ҳаракат, ташаббусни сезмаяпмиз.

Биз архитектура ва шаҳар қурилиши бошқармаси бош архитектори вазифасини бажарувчи Ботир ЎСМОНОВ билан ҳам мулоқотда бўлдик. У юқоридаги масалалар юзасидан қуйидаги фикрларни билдирди:

— Машина турар жойини катта кўча бўйига, маҳалла ёнига қуришга мен қўшилмайман. Шундоқ ҳам бу линияда транспорт оқими кучли. Машиналардан чиққан ис гази катта дозани ташкил этади. Биз шаҳар экологияси, одамлар соғлиғи ҳақида қайғуришимиз керак. Шунча ўйламай иш қилдик, етар. Ҳақиқатан бинолар тагида гаражлар қуриш масаласини жиддий ўйлаб кўришимиз ва тезроқ ҳал этишга киришишимиз зарур.

...Биз маҳаллада ҳам одамлар билан суҳбатлашдик. Улар негадир юқори ташкилотларга ёзган хатларимизга жавоб ололмаяпмиз, балки, жилдлар орасида босилиб ётибдими, газетангиз орқали бизнинг фикрларни билдирсангиз, зора, у ўртоқлар мулоҳазаларимизни билиб муносабат билдирсалар, дейишди.

84 ёшли Али ота КАМОЛОВ (меҳнат ветерани):

— Ўғлим, бу ер ахлатхонага айланган эди. Биз қариялар маҳалла ёнида шундай ташландиқ бўлишини эп кўрмай, савоб бўлар деб, ишга киришдик. 50 метр қувур ёткиздик. Болаларимизга айтиб тупроқ келтириб тўктирдик. Кафтдек қилиб текислагунча бутун маҳалла ойлаб тер тўкди. Шанба, якшанба кунлари ҳашар қилдик. Кейин маслаҳатлашиб, сара нок, олма, гилос, шафтоли, бошқа мевали дарахт кўчатларини ўтқаздик. Энди улар мевага кирганда дарахтларни кесишни бошлаб юборишди. Бу фуқарога беҳурматлик эмас-ми?!

Собир ҚОДИРОВ, маҳалла активи, 3-мева-сабзавот комбинати механиги:

— Али ота жуда ўринли айтдилар. Жуда бир ҳавас қилгудек боғ яратилганди. Бир неча юз тупи ҳосилга кирганди. Маҳаллада ҳамманинг оғзи тегарди. Дам оладиган хушҳаво жой бўлганди. Райисполкомдагилар кўриб туриб, шу ишни қилишибди. Яхши эмас.

Мажид ҒАФФОРОВ, уруш ва меҳнат ветерани:

— Илгари, юқоридан бундай қиласан деган ишнинг орқа-ўнгига қарамай қилинаверарди. Энди ўйлаб иш қилинадиган пайт келди. Ўзи олдимиздан тўртта машина йўли ўтса. Шунинг шовқини, газ чиқити етиб ортаяпти. Менимча, бундай нотўғри қарорни бекор қилиш керак.

Босит АБДУВОҲИДОВ, меҳнат ветерани:

— Ҳақиқатан бу ўйламай қабул қилинган қарор. Эшитишимизча, ҳозир 240, сўнг, 500 ўринли машина турадиган жой бўлармиш. Маҳалла ичида каллаи-саҳарлаб юзлаб машиналар мотори ғувиллаб, газ чиқариб турса, маҳаллага тинчлик бўладими. Нима билан нафас оламиз? Жаҳаннамнинг оғзи бўлади-ку. Гўдак бола бор, кексалар бор, беморлар бўлади. Маҳалланинг шўри-ку, бу. Юқори ташкилотдаги ўртоқлар яхшилаб фикр юритсалар, одил бир фикрга келсалар яхши бўларди, деган умид билан яшаяпмиз. Халқ овозига қулоқ солинаётган даврда яшаяпмиз. Ҳақиқат ғалаба қозонади, деб ўйлаймиз.

Маҳаллада яна кўп одамлар билан суҳбатлашдик. Улар ҳам бу қилинган ноҳақсизликка ишонгилари келмаяпти. Наҳотки шаҳар экологиясига жуда катта эътибор берилаётган бир пайтда яна қўпол хатога йўл қўйилса. Йўқ, унинг олдини олиш лозим. Чилонзордаги шунча боғлар пайҳон қилингани, ўрни-таги билан йўқ қилиб юборилгани етмайдими?! Энди пухта ўйлаб иш юритайлик. Шаҳар аҳолиси икки миллиондан ошиб кетди. Бозорда нега мева-чева қиммат деб жар солмай, аҳоли бунёд этган шундай боғ-роғларни асрайлик. Шаҳар ҳавоси мусаффолигини, халқ соғлиғини ўйлайлик.

Б. ПЎЛАТОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

✦ СУРАТЛАРДА: Яшнаб ётган боғнинг шу кунги аҳволи (юқорида ва пастда), бузилмасдан олдин боғнинг бир кўриниши (чапда). А. Зуфаров фотолари.

• ДЕМОКРАТИЯ МАКТАБИ

УЧ НОМЗОДДАН БИРИ

Одатда пленум чақирилиб, янги раис ёки секретарь учун қўл кўтариб овоз берилларди. Шу тариқа улар янги лавозимга сайланган ҳисобланишарди. Бу гал бошқача бўлди. Маданият ходимлари касаба союзи область комитети президиуми мажлисида олдин пленум муҳокамасига қўйиладиган номзод кўриб чиқилди. Дастлабки муҳокамага касаба союз комитетлари раислари ва бошқа активлар ҳам таклиф этилди.

Маданият ходимлари касаба союзи область комитети раислигига беш киши ўз номзодини қўймоқчи эди. Уларнинг ҳар бири президиум мажлисида ўз программасини баён этди. Йиғилиш қатнашчилари уларни тинглаб, уч номзодни қолдиришга қарор қилишди. Уларнинг барчаси шу лавозимга мўлжалланган резервга кирган эди.

Дастлабки муҳокама пленум ишини анча енгиллаштирди. Қисқагина муҳокамадан сўнг номзодлар овозга қўйилди. Овоз бериш икки турда ўтказилди. Чунки биринчи турда номзодлардан бирортаси ҳам зарур миқдордаги овозни ололмади. Иккинчи турда маданият ходимлари касаба союзи область комитети секретари бўлиб ишлаб келган Л. Н. Артеменко кўп овоз олиб шу комитет раиси этиб сайланди.

Маданият ходимлари касаба союзи область комитети секретарлигига эса Н. М. Акбарованинг номзоди таклиф қилинди. Пленум қатнашчиларига унинг программаси анча маъқул тушган эди. Область касаба союз комитети аъзолари бу таклифни бир овоздан қўллаб-қувватладилар.

П. САИДОВ,
область касаба союзлари Совети ташкилий-инструкторлик бўлими мудири.

КОЛЛЕКТИВНИНГ ЎЗИ ТАНЛАДИ

Институтимиз собиқ директори, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси мухбир-аъзоси О. М. Борисов вафотидан сўнг уч-тўрт ой бу лавозим бўш турди. Директорни одатдагидек юқоридан тайинлаган маъқулми, ёки коллективнинг ўзи демократик асосда сайласинми, деган саволга узоқ вақт жавоб бўлмади. Ниҳоят директорни коллектив ўзи танлаб сайлашга қарор қилди. Шу муносабат билан бўлган йиғилишга институтнинг барча илмий ходимлари, жамоат ташкилотлари раҳбарлари, институт қарамоғидаги тажриба-методик экспедициясининг раҳбар ходимлари таклиф этилди.

Йиғилишни Ўзбекистон ССР Фанлар академияси академиги Х. Н. Боймуҳамедов олиб борди. У директорликка Ўзбекистон ССР Фанлар академияси мухбир-аъзоси, профессор А. Н. Султонхўжаев, институт директорининг илмий ишлар бўйича ўринбосари, физика-математика фанлари доктори Б. Мардонов, лаборатория мудирлари Қ. Н. Абдуллабеков ва М. Х. Боқиевлар номзоди қўйилганлигини маълум қилди. Йиғилиш қатнашчилари уларнинг программасини тинглаб муҳокама этдилар. 20 нафар ходим сўзга чиқиб, ишдаги ютуқ ва камчиликларни рўй-рост айтди. Уларнинг аксарияти лаборатория мудири, физика-математика фанлари доктори Қаҳҳорбек Носирбекович Абдуллабековнинг иш программаси кўп жиҳатдан маъқул тушганлигини таъкидлади. Сайлов пайтида у ҳаммадан кўп овоз олиб, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси сейсмология институти директорлигига муносиб деб топилди. Энди гап Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Ер соҳаси фани бўлими ва Фанлар академияси президиумида қолган. Ўйлаймизки, улар институт коллективи фикрини тўла қўллаб-қувватлайдилар.

А. ТЎРАХЎЖАЕВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Сейсмология институти катта илмий ходими.

АРХИТЕКТУРА ФОНДИ ТУЗИЛДИ

Ўзбекистон архитекторлар союзи ҳузурида хўжалик ҳисобидаги янги ташкилот— архитектура фонди тузилди. Бу фонд ижодий кооперативлар ташкил этиш, улар учун буюртмалар қидириб топиш вазифасини ўз зиммасига олади. Бу эса хусусий уйлар лойиҳасига талабни қондириш, шартнома асосида турли объектларни жадал суръатлар билан лойиҳалаштиришни таъминлаш имконини беради. Фонд фаолиятидан тушган даромад союзнинг техник базасини ривожлантириш, архитекторларнинг социал-маиший шароитини яхшилаш учун сарфланади.

(ЎзТАГ).

АЙБ ФАҚАТ ДИРЕКТОРДАМИ?

• Йиғилишдан кейинги ўйлар •

Шу йилнинг 31 январида Калинин районидаги Свердлов номли совхозда тасодифан директорнинг ишда қолиш-қолмаслиги масаласи муҳокама қилинган мажлисда қатнашишга тўғри келиб қолди. Лекин ўша куни барибир масала очиқ қолди.

— Яна 10—15 кундан сўнг,— деб айтишди райкомдагилар. — директор сайловини ўтказамиз, яширин овоз бериш йўли билан ўз номзодларингизни сайлайсизлар...

Афсуски, бизга бу ҳақда анча вақтгача хабар келмади. Шундан сўнг яқинда телефон орқали аниқламоқчи бўлдик.

— Сайлов аллақачон бўлиб ўтди,— деб айтишди бизга.— очиқ овоз бериш йўли билан Рихсивой Турсуновнинг ўзи қолди.

Мен беихтиёр ўша кунги мажлисни кўз ўнгимга келтирдим. Ахир озмунча тортишувлар бўлмаганди. Лекин ўша куннинг ўзидаёқ бир ҳақиқат маълум эди. Одамлар директорни алмаштирмайсизлар деб қаттиқ туриб олишганди. Нега шундай қилишганди? Ана шу мулоҳазага бориб, мажлисда айтилган баъзи гаплар, мулоҳазалар бошқаларга ҳам сабоқ бўлар деган ниятда у ҳақда ёзишга эҳтиёж сездим.

Аввало директор Рихсивой Турсунов ҳақида икки оғиз сўз. Шу қишлоқда вояга етган Турсунов совхозга директорлик қилаётганига уч йил бўлди. Ана шу давр ичида у «қўлдан қўлга» ўтавериб, қут-баракаси учиб қолган хўжаликни оёққа турғазиш учун озми-кўпми меҳнат қилмоқда. Баъзи бир ютуқларга ҳам эришилди. Лекин айрим одамларнинг назарида у раҳбарликни эплай олмаяпти. Сабаби уч йилдан буён сабзавот плани бажарилмаяпти-ку. Қолаверса, у коммунистларнинг аттестациясидан ўта олмаган. Ишда хатоликларга йўл қўйгани учун райкомда унга ҳайфсан беришган.

Хўш, шундай экан, қандай қилиб у раҳбар бўлиши мумкин. Райком ҳам шу фикрда эди. Шунинг учун ҳам уни директорлик лавозимида қолиш-қолмаслигини ҳал этиш кўпчиликнинг ҳукмига ҳавола этилди. Ҳозир демократия, ошкоралик-да, тўғри иш қилинди.

...Йиғилишда область агросаноат комитетининг раиси Н. И. Гусаков, область партия комитети агросаноат бўлимининг мудири Э. Л. Жаваков, академик, олим М. Муҳаммаджонов, район партия комитетининг биринчи секретари Ю. А. Хайдуров, район ижроия комитетининг раиси Б. Жуманиёзов ўртоқлар президиумдан жой олгандилар. Уларни кўрган шикоятчилар анча енгил нафас олгандек бўлдилар: казо-казоларнинг келгани кўп яхши бўлди-да. «Айб»ларига кўмилиб ётган директорни авра-астарини ағдариб, унинг ким эканлигини бир кўрсатиб, ковушини тўғрилаб қўйишади энди, деб умид қилардилар. Бошқа бировлар, аксарият кўпчилик эса, ҳеч нарсадан тап тортиш йўқ, ҳаммасини очиқ-ойдин айтиб, айб фақат директордами ёки бошқалар ҳам айбдорми, сарагини-сарак, пучагини-пучакка чиқариб беришсин деб уларга кўз тикишарди.

Лекин ўша куни ҳар икки томоннинг ҳам умиди пучга чиқди. Нега?

Район партия комитетининг биринчи секретари Ю. А. Ҳайдуров директор устидан область партия комитети, район партия комитетига шикоят тушганлигини ва бу шикоятнинг мазмунини айтгач, биринчи бўлиб кимга сўз беришни келишиб олди.

Маҳамад АҲМЕДОВ, пенсионер:— Орамизда директор билан ҳеч қандай гап ўтмаган. Ўзи яхши йигит. Биласан-а, мен отанг билан бирга ишлаганман. Сенга ҳеч қанақа ғаразим йўқ. Энди очиғини айтсам, ўзинг яхшисану, ишинг яхши эмас. Сабзавотдан уч йилда 7 минг тонна қарз бўлиб қолдик. Район бўйича гектаридан 20 тоннадан олиняпти. Бизда 12 тоннадан ортмаяпти. Мен бригадирлигимда 30 тоннадан олганман. Раҳбарлик жойида эмас. Қайта қурилмаяпти. Оила пудрати қилайлик, десак «хўп-хўп»дан нарига ўтмайсан. Ахир айримлар бу усулни қўллаб 30 тоннадан сабзавот олишяпти-ку.

Далада ишнинг ташкил этилишини қаранг. Мирobман-да, кўриб юраман. Ҳосил йиғилади-да, уч кунлаб пайкалда қолиб кетади. Сасийди, ирийди, албатта бу аҳволда план бажарилмайди. Биримиз икки бўлмайди. 6-бригадада 10 гектар ерга экилган помидорга қаралмади. Зарпечак босиб сарғайиб кетди. Икки марта терилди, холос. Далада қолганини ўлдириб юборишди. Бир гектар ерга экилган саримсоқ пиёзни ковлашга техника бўлмабди. Кузгача қолиб кетди. Агроном айтибди, чизель қилиб жойида қолдириб юборинглар, келаси йил ҳосил бераверади, деб. Антиқа «тажриба»ни қаранг-а! Одамлар кам ҳақ олишяпти. Атиги 15 та бригададан 4 та бригадага пул чиқди. Районда гўштдан олтинчи, сутдан 32-, тухумдан 50-ўриндамиз.

Илҳом НОИПОВ:— 1945 йилдан буён ишлайман. 43 йил шофёрлик қилдим. Энг яхши шароит бизда деб ўйлайман. Иккита катта ферма бор. Атрофда бўрдоқичилик базалари. Истаганча гўнг олса бўлади. Уддабурро бўлиш керак-да. Ҳайронман, нега раҳбарлар тушунишмайди? Қишда ишсиз қолмоқдамиз. Айтишаётган ўша 70 сўм ойлик ҳам вақтида берилмайди. Куч бор, транспорт бор, трактор бор. Ташкилотчилик етишмайди. Директоримиз уруғ-аймоқчилик, ошна-оғайнигарчиликка йўл қўймоқда. Яхши бригадир Қора Ҳамроевни ишдан четлаштирди. Бош инженер—тоғаси, бош энергетик ҳам тоғаваччаси, ер ўлчовчи Жўраев ҳам аймоғи.

Тўрт кишига нотўғри участка берилди. Улардан иккитаси совхозда ишлаётганига бор-йўғи бир йил бўлди. Икки киши эса умуман ишламайди. Ахир ўзимизда ер участкаси оламан, деб ўн йиллаб навбат кутиб ётганлар бор-ку...

Бу гапларни эшитиб ўйланиб қолдим. Одамлар ҳақиқатан ҳам тўғри, адолатли гапларни айтишяпти. Ҳаммаси ҳаётдан, ҳужжатлардан олинган, шубҳа қилмаса бўлади. Лекин ана шу камчиликлар учун фақат директорни айблаш тўғри бўлармикан? Далада маҳсулотнинг қолиб кетиши, ҳосилдорликнинг пасайиши, ер участкасини тақсимлашдаги хатоликлар учун нега фақат директорнинг ўзи жавоб бериши керак? Қани бу ерда коллективнинг роли, қани партия, касаба союз, комсомол ташкилотининг қатъиятлилиги, мутахассислар, қаёққа қарашди? Бригадирлар ва бошқа кадрлар ўз бурчларига садоқат билан муносабатда бўлишдими?

Менинг бу хаёлларимни меҳнат ва уруш ветерани Тожихўжа Усмоновнинг аламли сўзлари бўлиб юборди. У, Рихсивой ҳақиқатан ҳам бўш, қаттиқ турмайди деб айтиш билан бирга бир қатор ҳақли эътирозларни билдирдики, уларни эшитиб чуқур мулоҳаза қилишга, етти ўлчаб бир кесишга тўғри келади. Бир вақтлари давранинг тўрида ўтирардик. Доим планларни ўринлатардик, деди у. Нега энди бўйнимизни ҳам қилиб юрамиз. Ахир ҳозир бизда ишлаётганлар ўша пайтдаги деҳқонларнинг фарзандлари-ку!? Ўзи нима гап? Деҳқончиликнинг қадр-қиммати қолмаяптими? Ёки ҳақиқий деҳқонлар камайиб кетдими? Бу гапда ҳақиқат борга ўхшайди. Негаки, ҳамма ўзини шаҳарга уриб кетаяпти. Сабаби маълум. Ўлиб-тирилиб ишлайсану, қўлинг ёлчитиб пул кўрмаса. Шунинг учун кўп деҳқонларимиз бир амаллаб кун ўтказишнинг пайидан бўладилар. Уларни қизиқтириш керак. Бунинг тўғри йўли пудратдир. Лекин пудратнинг ўзи нима? Унинг афзаллиги, моҳиятини одамларга яхшилаб тушунтириб бериш керак. Шартнома пухта ва адолатли бўлиши зарур. Уни деҳқон қўлига олгач, ишонсин, келгусидаги фойдасини олдиндан билиб турсин. Ана шунда у бола-чақаси билан далада астойдил ишлайди.

Ғози ТЎРАЕВ, кекса педагог:— Ҳосилдорлик кам. Планни беролмаяпмиз, деяпмиз. Лекин ернинг аҳволи қанақа? Бу ҳақда нега индамаймиз? Ахир ҳаммаёқ «пўстдумба»га чиқиб кетган-ку! Энг яхши, ҳосилдор, суғориладиган ер турли ташкилотлар, идоралар, қурувчилар томонидан «бўлашиб» олинган. Маҳамад Илҳом оғайнилар, ким айтади сизларни уста деҳқонлар, деб. Нега бу ҳақда гапирмайсизлар? Оғизларингизни пойладим, лом-мим демадинглар-ку? Аввало, Зангиота ерларини асл ҳолига келтириб беринглар-да, сўнг талабни катта қўйинглар!

Бу сўзларни эшитиб, мажлис бошланишидан олдин хўжалик мутахассислари билан бўлган суҳбатни эсладим. Бу хўжаликнинг экинлари иккита катта ариқдан сув ичади. Унинг биттаси Жўн канали дейилади. Бироқ, унинг суви асосан пахта далаларига оқизилади. Бу ердан токи пахта далаларига сув очилмагунча сабзавоткорлар унинг сувидан фойдалана олмайдилар. Лекин пахта даласига сув анча муддат кеч юборилади. Орадан бир ой ҳам ўтади. Бу вақтда эса сабзавоткорлар экин-тикин ишларини бошлаб юборган бўладилар. Ариқларга сув келишидан эса дарак йўқ. Бунинг устига баъзан каналнинг у ёқ бу ёғини тузатиб, ямаш ишлари ҳам чиқиб туради. Нима қилиш керак? Ҳамма ёмғирга кўз тутади. Лекин ёмғир ёғмай қолса-чи? Табиийки, иш мушкуллашади, муаммо пайдо бўлади.

Иккинчи сув манбаи Салор ариғи ҳисобланади. Бу ариқдан ҳаммаси бўлиб хўжаликнинг 180 гектар майдонига сув қуйилади. Лекин бу сув ниҳоятда ифлос. Унга шаҳар корхоналарининг чиқиндиси аралашган бўлади. Тўғри, хлорланиб сув тозалаб турилади. Бироқ экинга таъсири ёмон. Ёз чилласига бориб қуриб қолади. Бу билан ҳеч ким қизиқмайди. Аранг 26 тоннадан ҳосил олинади. Тоза сув ичадиган юқори зонадаги ерлардан эса 35 тоннадан ҳосил олинади.

...Ғози Тўраев сўзининг охирида «Қуш қаноти билан учади, қуйруғи билан қўнади», деб қўшиб қўйди. У нега биз бир-биримизга қанот бўлмаймиз, демоқчи эди. Нега директорнинг айбларини мажлисга йиғиб юрамиз, деб гина қилаётганди.

Адҳам ЖЎРАЕВ, механик:

— Мен олий маълумотлиман. Инженер бўлиб ишлаганим рост. Лекин бу ишга мени директор тайинлаган эмас. Кўпчилик хоҳиш билдирган. Ҳар бир одамдан унинг иши юзасидан талаб қўйсак, адолатли бўлади. Лекин бундай қилмаяпмиз. Айримларнинг иши юришмай қолса, айбни ўзидан қидирмайди-да, бошқаларга тўнкамоқчи бўлади.

Анор ХОЛХЎЖАЕВА, 7-бригада ишчиси:— Ҳаммаси ўзимизга боғлиқ. Бир-биримизга боғлиқ. Ўйлаб қаранг, ахир директор бориб кетмонимизни чопиб, экинимизга сув қуйиб бермайди-ку. Айтилган ишни қилишга, топшириқни бажаришга одатланайлик. Пудрат қилинглар деб айтишди. Бригадир ҳам жон куйдирсин-да! Мен раҳбарнинг худа-беҳудага алмаштирилаверишига қаршиман.

Карим СОЛИЕВ, ишчи:— Бекордан ҳамма безор, дейдилар. Бир-биримизнинг устимиздан арз қилиб, шикоят ёзиб, чақимчилик қилиб юрмасдан меҳнат қилайлик. Гапнинг тўғриси меҳнат қилган одам чақимчилик қилмайди. Бунга вақти ҳам бўлмайди.

Ниҳоят **академик олим Мирзавали МУҲАММАДЖОНОВ** сўз олади:

— Бизда бир касаллик илдиз отган. Кадрлар ўзгартирилаверади. У ҳали ишни, аҳволни ўрганиб, режаларни амалга оширишга улгурмасдан олиб ташланади. Шошқалоқлик қилиш керак эмас. Яхшилаб ўйлаб, бир қарорга келиш зарур. Кўпчиликнинг фикри, талаби ҳам шу бўляпти. Буни тўғри деб ўйлайман.

Назаримда олимнинг кўпчиликнинг кўнглига ёқиб тушган бу гапларида райкомнинг кадрлар сиёсати соҳасидаги фаолиятида хатоликларга йўл қўйилаётганлигига шама ва таъна бор эди. Эҳтимол, Рихсивой Турсуновнинг «кимлиги», унинг раҳбар сифатида қандай фазилатларга эгалиги, қайта қуриш талабларига жавоб бериш ва бермаслиги социологик тадқиқот ўтказилиб-ўрганилиб, сўнг мажлисга келинганида, мутасаддилар, район партия комитети унга баҳо беришда деярли якканиб қолмасмидилар?

Лекин барибир бир нарса кишини ўйлантиради. Баъзан шундай ҳоллар содир бўлмоқдаки, юқоридан келган вакиллар «биродарлар, ахир ўйлаб кўринглар, сизлар қўллаб-қувватлаётган одамнинг камчиликлари, қатор олган жазолари бор, дейишига қарамай уни барибир раҳбар қилиб сайлаб юборишяпти-ку! Райком, ҳатто обком тавсия этган, чиндан ҳам иқтидорли, уқувли, малакали, ташкилотчилик қобилиятига эга бўлган кадрлар «ўтмай» қолаяпти-ку?! Бу нима, демократияни тушунмасликми? Ёки уни суиистеъмол қилишми? Бунинг оқибатида баъзан ҳақиқатан ҳам тасодифий одамлар раҳбарликка сайлаб юборилмоқда. Кўп ўтмай чуви чиқиб қолаяпти.

Сабаб нимада? Эҳтимол турғунлик йилларида бундай «ҳайфсанлардан ҳалол, софдил раҳбарларни обрўсизлантириш мақсадида айблов қуроли сифатида атайлаб фойдаланилганлигини одамлар унутиша олмаётгандир. Шунинг учун улар «ҳайфсан»ларга, тавсияларга ишонишмай қўйишгандир. Бу ҳақда жиддий ва чуқурроқ ўйлаб кўриш керак.

Яна бир нарса. Даъволар, талаблар, асосли, ўринли бўлаяптими ҳамма вақт? Ахир «сен ундайсан, бундайсан» деган билан иш битмайди-ку?! Одамлар баъзан на иссиққа, на совуққа кўнишади. Агар раҳбар ҳақ гапни айтса, қаттиқ талаб қилса, бунча қўпол, дағал дейишади. Сал мулоҳаза керак-да. Бундайларга: «Биродар, у сиздан иш талаб қилаяпти, билсангиз. Сизнинг фойдангизни ўйлаяпти-ку! Талабчанлик билан қўполликни алмаштирманг, деймиз. «Кўнгли бўш, талаб қилмайди», деб айтувчиларга «ахир тушунсангизчи, кўнглининг бўшлиги бу — сизга ишонганлиги, арзир-арзимас баҳона қидириб, сизни хафа қилгиси келмаганлигидандир. Ишончни меҳнат билан оқланг, ўз ишингизни билиб қилинг», деб айтишга ҳақлимиз. Агар сизни ҳа, деганда тергаб, талаб қилиб турадиган бўлсалар, у ҳолда қани сизнинг одамийлигингиз, мустақиллигингиз, ғурурингиз?!

— Ўша кунги мажлис мен учун катта сабоқ бўлди ўзлигимни англаб олдим. Энди бутун куч-ғайратимни олдимизда турган вазифани, Озиқ-овқат программасини бажаришга қаратаман. Бунинг бирдан-бир йўли оила пудратидир. Ҳақиқатан ҳам бу усулни ёяман, деб ҳаракат қилдигу, лекин алданиб қолдик. Энди бундай бўлмайди. Бу йил тўлиқ оила пудратида ишлашга ўтамиз. Ҳамма имконият-резервлар хўжалик экономикасини кўтаришга қаратилади. Шу мақсадда режаларни амалга оширмоқчимиз. Консерва цехи қурамиз. 300 тонналик маҳсулот сиғадиган омборхона барпо этилади. Қишда ҳам одамларни иш, аҳолини эса маҳсулот билан таъминлаш учун курашамиз. Энг биринчи навбатда халқ билан маслаҳатлашиб ишлаб, унинг дарди-ҳасратини тинглаб, имкони борича ҳожатини чиқаришга ҳаракат қиламиз. Ана шундай йўл тутсак, ўйлайманки, бу йил, албатта, ишимизда жиддий силжиш бўлади, сабзавот планлари ҳам бажарилади.

Биз ҳам директорнинг бу гапларига тўла қўшиламиз. У ўз ниятига етади, деб ишонамиз, унга омад тилаймиз.

Н. РИХСИЕВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

ЭРК КУЙЧИСИ ФАРҒОНАДА

ҲАМЗА ҳаётининг Фарғона билан боғлиқ онлари Октябрь инқилобининг ғалабасидан кейинги йилларга тўғри келади. У бу ерда очилган биринчи совет мактабида ўқитувчилик қилган. Янги мактаб афзалликларини тушуна бошлаган аҳоли болаларини эски мактабдан чиқариб, совет мактабига бера бошлашган. Ҳамза мактабда қўшиқ дарсини олиб борарди. Қори Ниёзийнинг хотирлашича, бу масаланинг расмий томони бўлиб, аслида, Ҳамзанинг зиммасидаги вазифа катта эди. У дарс бериш билан бир қаторда қўлида қурол билан мактаб биносини ҳам қўриқларди. Бироқ, Ҳамза мактабда узоқ муддат ишламади. Ишдан кетишига сабаб қилиб унинг табиатидаги ноҳақликларга нисбатан муросасизликни кўрсатиш мумкин.

Шундан сўнг у шаҳар приказчиклар союзи ҳузуридаги бадиий тўгаракка бошчилик қилади. «Фарғона шаҳар маорифи қошидаги мусулмон ёшлари драмтруппаси» деб номланган ушбу тўгарак таркибида Ўзбекистон маданий ҳаётида сезиларли из қолдирган М. Қориёқубов, Ҳожи Сиддиқ Исломов, Р. Исмоилов, С. Асомиддинов, Г. Мусажонов, Ю. Эгамбердиев, Қ. Довидов, М. Ражабов ва Ў. Юсуповлар бўлганлар. Труппа репертуарида ўша давр талабларига жавоб берадиган саҳна асарлари йўқлиги туфайли Ҳамзага бир пайтнинг ўзида бир неча вазифани бажаришга тўғри келарди. У драматург сифатида пьеса ёзар, режиссёр сифатида саҳналаштирар, куй басталар, кўпинча уларни жўр бўлиб ижро ҳам этарди. Пьесадаги асосий ролларни ҳам асосан унинг ўзи ўйнарди.

Шунингдек, у труппа учун ташвиқот руҳидаги томоша программасини ҳам тузди. Октябрь инқилоби ғояларини халққа етказиш ва ички душманларга қарши курашда бу муҳим аҳамиятга эга эди. Труппанинг концерт программасидан Ҳамзанинг «Яша, Шўро!», «Уйғон», «Берма эркингни қўлдан», «Қизил аскарларга», «Ишчилар, уйғон!», «Ҳой, ҳой отамиз!» каби революцион қўшиқлари жой олади. Шу сабабли ҳам труппа фаолияти партия ва ҳукумат эътиборини ўзига тортади. 1918 йилнинг июнь ойида труппа Фарғона область ҳарбий комиссариати сиёсий бўлими ихтиёрига ўтказилиб, унинг зиммасига Фарғона водийси аҳолисига ҳамда ҳарбий қисмларга хизмат кўрсатиш юкланади. Шу муносабат билан Ҳамза труппа фаолиятини қайтадан кўриб чиқади. Музикали драматик чиқишлар кўпайтирилади. Труппа ҳам «Фарғона сайёр музикали драма театри», деб қайта номланади. Труппа аъзолари Ҳамзанинг «Заҳарли ҳаёт» ва «Туҳматчилар жазоси» асарларини саҳналаштирадилар. Бундай актив фаолиятдан ғазабланган ички душманлар шоирга зарба бериш йўлига ўтишади. Шароитни ҳисобга олган Ҳамза 1918 йилнинг июль-август ойларида труппа билан Тошкентга гастролга отланади. Икки ой давом этган сафардан сўнг труппа яна Фарғонага қайтиб келади. Бироқ бу ердаги хавфли вазият, етилиб келаётган босмачилар ҳаракатининг сиқуви Ҳамзага Фарғонада узоқ муддат қолишга имкон бермайди. У ўз труппаси билан 1918 йилнинг сентябрь ойида яна Тошкентга қайтиб кетишга мажбур бўлади. Шу йилнинг октябрь ойида труппа Туркистон қўшинлари сиёсий бошқармасининг ихтиёрига ўтади ва «Ўлка сайёр сиёсий труппаси» деб ном олади.

1919 йил давомида Ҳамза Фарғонада вақти-вақти билан бўлиб турганлиги ҳақида труппа афишалари ва замондошларининг хотираларига асосланиб хулоса чиқариш мумкин. Андижонлик машҳур санъаткор, Ўзбекистон ССР халқ артисти А. Азимов айтган қуйидаги гаплар бу фикримизни яна бир бор тасдиқлайди: «1919 йил бошларида «Шарқ кечаси» асарини томоша қилиш, труппанинг ижодий коллективи билан танишиб кетиш учун Ҳамза ташкил қилган Фарғона вилоят труппаси андижонлик ҳаваскорлардан етти кишини таклиф этади. Таклиф этилганлар Фарғонага келишиб, Ҳамза билан суҳбатда бўлишади, ундан муҳим маслаҳатлар олишади».

Ҳамза шароит юзасидан қаерда бўлмасин, қаерда ишламасин, ҳамиша Фарғонага қайтиш орзусида бўлади. Область ижроия комитетига хат билан мурожаат этиб, ўзини иш билан таъминлашларини сўрайди.

Бу йилларда шоир область театр труппасининг бадиий раҳбари ва режиссёри бўлиб ҳам ишлайди. У 1926 йил январида маданий-оқартув шўъбаси ходимларининг 1-Бутунўзбек съездида делегат бўлиб қатнашади. Съезд тугагандан сўнг она қишлоғи Аввалга қайтади ва ўша ерда яшай бошлайди. Қишлоқнинг ҳам сиёсий, ҳам маданий ҳаётида фаол қатнашади. Унинг ташаббуси билан Аввалда Ленинга ҳайкал ўрнатилади. Қишлоқ хўжалик артели тузишда, сувсиз ерларга сув чиқариб, янги ерлар ўзлаштиришда шоир меҳнаткашларга бошчилик қилади.

Ҳамза бу ерда ҳам хотин-қизлар масаласига алоҳида эътибор билан қарайди. Улар билан турли мавзуларда суҳбатлар ўтказади. Ҳамзанинг қизғин ижтимоий ва маданий фаолияти қишлоқнинг реакцион тоифасига маъқул бўлмай, улар турли йўллар билан унинг ҳаракатига тўсқинлик қилишади. Шоирнинг ўзини эса «кофир» деб эълон қилишиб, у билан гаплашишмайди. Бироқ бундай тўсиқларга қарамасдан Ҳамза Аввалда тугалланмай қолган асарларини ниҳоясига етказиш билан бир қаторда янги асарлар ҳам яратади...

Кўрамизки, Ҳамза ўлкамизнинг қайси бурчагида, қайси вазифада ишламасин унинг инқилобий ижоди ва ижтимоий фаолияти республика маданиятини ривожлантиришга хизмат қилган.

Р. ИБРОҲИМОВА,
филология фанлари кандидати.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

КИМ ШИРИНЛИККА ЎЧ

● ШВЕЦАРИЯЛИКЛАР ҳамон ширинликлар истеъмол қилиш бўйича жаҳонда биринчи ўринда эканлар. 1988 йили улар шоколад маҳсулотлари ейишни киши бошига 10,5 килограммга етказишибди. Бу эса бошқа мамлакатлардагига қиёсан олинадиган бўлса, энг катта кўрсаткич экан. Ўз гражданларининг иштаҳасидан сира нолимаётган бу ердаги ширинлик маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган 6 та маҳаллий қандолатчилик фирмаларнинг эгалари ниҳоятда мамнунлар.

Бундан ташқари, Швейцария шоколади довруғини унинг экспорти ҳам айтиб турибди. Бир йилда экспорт миқдори 6,2 процентга ортиб, эндиликда 32 минг тоннани ташкил этмоқда.

ҚАТЪИЙ ЧОРАЛАР

✦ СИНГАПУРДА «чекмайдиган жамият» программаси ишлаб чиқилди. Унда кашандаликни камайтиришга қаратилган чоралар белгиланган. Шунга мувофиқ муассасалар, кинотеатрлар, лифтлар, автобуслар, таксиларда... тутатиш ман қилинган. Папирос қолдиғини ташлаганлиги учун 500 америка долларигача жарима солинади. Айни вақтда «Тозалик» умумдавлат программаси ҳам ишлаб чиқилган. Уни амалга оширишда ҳатто парламент аъзолари ҳам қатнашади. Улар дам олиш кунларида қўлларига супурги олиб кўчага чиқадилар.

ЭРМИСАН ЭР...

✦ АНГЛИЯЛИК эркаклар умр йўлдошларига уй-рўзғор ишларида қарашиб турисхармикан? Уй юмушларидан қай бирини кўнгил тортиб бажаришаркин? Буюк Британияда ўтказилган тадқиқот натижасига кўра инглиз эркакларининг 59 фоизи, деярли ҳар сафар завқ билан идиш-товоқ ювишаркан. Лекин, бошқа барча хўжалик ишларини кўнгиллари унча хушламай бажаришар экан, айниқса, хоналарни саранжом-саришта қилишга сира-сира тоблари йўқ, овқат пишириш ҳақида-ку, гапира кўрманг... Дазмол қилишга ихтиёрий равишда биронта эркак зинҳор-базинҳор қўл урмас экан. (Британияликларнинг 3 фоизигина бу ишни ўзи бажараркан).

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

«ЎЗБЕККОНЦЕРТ»

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

7, 9, 10 МАРТ СОАТ 19.30 ДА
8, 11, 12 МАРТ 16 ВА 19.30 ДА

«Ҳ А З И Л»

ҲАЖВИЯ ВА ҚЎШИҚ КЕЧАСИ

ҚАТНАШАДИЛАР:

Ўзбекистон ССР халқ артистлари:

Малика АҲМЕДОВА, Дилафруз ЖАББОРОВА.

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар:

Рушана СУЛТОНОВА, Элмурод ИСЛОМОВ

Биринчи бутуниттифоқ «ЯНГИ ОВОЗЛАР» конкурсининг лауреати

Юлдуз УСМОНОВА

Мирза ХОЛМЕДОВ, Тўхтамурод АЗИЗОВ, Обид АСОМОВ, Собит АСОМОВ, Ботир МУҲАМЕДХЎЖАЕВ; Лирик хонанда — Авазбек МАҲМУДОВ.

Постановкачи режиссёр — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист, Ҳамза номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотининг лауреати Абдурашид РАҲИМОВ.

Билетлар соат 14.00 дан сотилади.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

ТОШКЕНТДА БИРИНЧИ МАРТА

СССРда ягона

МОСКВА ЭРОТИК-ШОУ ТОМОШАЛАРИ

ЗАМОНАВИЙ ОҲАНГЛАР, ПЛАСТИКА, СЕВГИ САҲНАЛАРИ.

4 март — 16, 19.00 да;
5 март — 12, 15, 18.00 да;
6 март — 19.30 да;
7 март — 16, 19.00 да;
8 март — 12, 15, 18.00 да;

Олдиндан билетлар сотиш кассаси очиқ.

Коллектив бўлиб тушиш учун буюртмалар қабул қилинади.

Қишлоқ жойлардан келган томошабинларнинг буюртмаларига навбатдан ташқари хизмат кўрсатилади.

Касса — дам олиш кунисиз, соат 10 дан 20.00 гача ишлайди.

Справкалар учун телефонлар: 44-35-91, 44-35-84, 44-28-04.

Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитетининг

ЧЕТ ЭЛЛАРГА ЭШИТТИРИШ РЕДАКЦИЯСИ

барча қизиққан ташкилотлар, корхоналар, бадиий коллективларнинг буюртмаларига кўра

6 ХИЛ ЧЕТ ТИЛЛАРИДА (инглиз, ҳинд, урду, форс, дари, араб тиллари) жаҳоннинг 80 мамлакатига

РЕКЛАМА УЮШТИРАДИ

АГАРДА:

— Сиз ўз маҳсулотларингизни чет элларга муваффақиятли сотишни хоҳласангиз;

— Сиз ҳамкорликдаги корхоналарни яратиш, замонавий ускуналар етказиб бериш ҳақида шартномалар тузиш, бошқа турдаги иқтисодий ҳамкорликни йўлга қўйиш учун чет эллик шерикларингиз билан алоқа боғлашни истасангиз;

— Сиз чет эл мамлакатларига гастролларга, концертлар ва фестиваль чиқишларига ҳозирлик кўраётган бўлсангиз.

Қуйидаги адресда жойлашган ЎЗБЕКИСТОН ССР ТЕЛЕВИДЕНИЕ ВА РАДИО ЭШИТТИРИШ ДАВЛАТ КОМИТЕТИГА мурожаат қилинг: 700047, Тошкент шаҳри, Хоразм кўчаси, 49-уй.

Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети, чет мамлакатларга радио эшиттириш редакцияси.

Телефонлар: 39-06-61, 39-10-98, 39-96-82.

ЎЗ ВАҚТИДА БЕРИЛГАН РЕКЛАМА СИЗЛАРНИНГ МУВАФФАҚИЯТИНГИЗНИ ТАЪМИНЛАЙДИ.

«ОРИЕНТИР» КООПЕРАТИВИ ПОЛИКЛИНИКАСИ

ТОШКЕНТ ШАҲРИНИНГ ЕТАКЧИ КЛИНИКАЛАРИДА ИШЛАЁТГАН ПРОФЕССОРЛАР, ДОЦЕНТЛАР, ОЛИЙ МАЛАКАДАГИ ВРАЧЛАРГА

ЎЗ ХИЗМАТИНИ ТАКЛИФ ЭТАДИ

СИЗЛАРНИНГ АРИЗАЛАРИНГИЗГА БИНОАН, СИЗ УЧУН ЭНГ ҚУЛАЙ ВАҚТДА СИЗЛАРНИ ҚИЗИҚТИРАЁТГАН ИСТАЛГАН МУТАХАССИСНИНГ КОНСУЛЬТАЦИЯСИ ТАШКИЛ ЭТИЛАДИ.

Кооператив тўла жиҳозланган эндоскопия, стоматология, гинекология, кардиология, ЛОР, окулист ва бошқа кабинетларга эга, шу ернинг ўзида даволаниш ва экспресс-анализлар ўтказувчи лаборатория жойлашган.

Эндоскопия кабинетида сизнинг ошқозон ва ичакларингиз текширишдан ўтказилади.

Етакчи педиатрлар болаларингиз соғлиғини текшириб кўрадилар ва даво белгилайдилар.

Поликлиникада даволанишнинг ноанъанавий методлари: иглорефлексотерапия, гипноз, массаж, жароҳатларни даволаш йўли билан ёрдам кўрсатилади.

Сизнинг хоҳишингизга кўра электрокардиограмма уйга олиб борилади ва соғлиғингиз текшириб кўрилади.

Сизларнинг соғлиғингизни текширишни яширин равишда ҳам ўтказиш мумкин.

Кооператив дам олиш кунисиз, соат 10 дан 20.00 гача ишлайди.

Бизнинг адрес: Тошкент шаҳри, Шарқ Тонги кўчаси, 16-уй (метронинг «Ҳамза» станцияси, «Космос» магазини яқинида, кўприкка етмасдан баланд маъмурий бино орқасида).

Справкалар учун телефонлар: 45-19-62, 45-99-54, 45-99-56, 78-56-63, 45-90-50.

СПОРТ

БУГУН ФИНАЛ

21 ёшгача футболчилар ўртасида Саудия Арабистонида ўтказилаётган жаҳон чемпионати финалига Нигерия ва Португалия командалари чиқди. Кўпсонли мутахассислар ва ишқибозлар Бразилия ва СССР терма командалари финалга чиқади деган фикрни билдиришганди. Лекин спорт, шу жумладан футбол шуниси билан эътиборлики, бундай «башоратлар» пучга чиқиб қолиши ҳеч гап эмас. Бразилия футболчилари устунлик қилишларига қарамай, Португалия командасига 0:1 ҳисобида ютқазиб қўйишди. Нигерия футболчилари эса АҚШ командасини 2:1 ҳисобида мағлуб этдилар.

ИККИ ТУРДАН СЎНГ

● ТОШКЕНТНИНГ «Меҳнат» ватерполчилари мамлакат чемпионатининг биринчи лигаси қатнашчилари ўртасида икки босқич ўйинларидан сўнг 10 очко билан иккинчи ўринни эгаллаб турищибди. Волгограднинг «Спартак» командаси эса 11 очко билан пешқадамлик қилмоқда. Тошкентликлар иккинчи тур ўйинларида Мариуполнинг «Азов» командасини 9:8, душанбалик спортчиларни 9:4 ҳисобида енгиб, Олма-отанинг «Медео» коллективига кескин курашда 11:12 ҳисобида ютқазишди.

Учинчи тур ўйинлари Тошкентда бўлади. «Меҳнат» ватерполчилари Москванинг «Маяк», Тбилисининг Армия спорт клуби ва Каунаснинг «Банга» командаларини қабул қиладилар.

XIV Бутуниттифоқ Менделеев жамияти съезди олдидан

КИМЁГАРЛАР АЛИФБЕСИ

Улуғ рус олими Дмитрий Иванович Менделеевнинг номи ҳар биримиз учун қадрдон. Уни фақат кимёгарларгина эмас, балки барча соҳадаги мутахассислар ҳам яхши билишади. Зеро, олимнинг кашфиёти кимё фанининг алифбеси бўлиб қолган.

Шу кунларда Д. И. Менделеев хотирасини ёдга олишимизнинг боиси иккита муҳим воқеа билан боғлиқдир. Биринчидан, бу йил унинг даврий қонуни ва даврий системасининг яратилганига 120 йил тўлади. Иккинчидан, бу йил Тошкентда 11—16 сентябрда умумий ва амалий химия бўйича XIV Бутуниттифоқ Менделеев съезди ўтказилади.

Бундан 120 йил муқаддам 1869 йил 6 мартда Петербургда Н. А. Меншуткиннинг Д. И. Менделеев номидан қилган қисқача хабарида даврий қонун яратилгани эълон қилинган эди. Лекин ўша вақтда рус физика-химиявий жамиятининг мажлисида ўтирган кимёгарлар бу кашфиёт туфайли химия соҳасида янги бир давр бошланганини тасаввур ҳам этмаган бўлсалар керак. Бунзен, Клеве, Оствальд каби таниқли кимёгарлар даврий қонунга қарши чиқиб, ҳатто уни инкор этган эдилар. Лекин вақт ва фаннинг ривожи ўз ҳукмини ўтказди. Менделеев тириклигидаёқ бу қонуннинг ҳаққонийлиги тўла-тўкис тан олинди. Кейинчалик қонун фақат химия учун эмас, балки геохимия ва геология, атом ва ядро физикаси, астрофизика ва космогония каби фанларнинг ривожланишида муҳим восита бўлиб қолди.

Тез орада Менделеев башоратининг нақадар тўғрилиги бирин-кетин амалда исбот қилина бошланди. 1869 йилда 64 та кимёвий элемент маълум эди, 1875 йилда Францияда галлий, 1879 йилда Швецияда скандий, 1886 йилда Германияда германий ва кейинги вақтда инерт газлар, 14 та нодир ер элементлари — лантаноидлар ва ниҳоят кимё ва физика фанининг кейинги ютуқлари асосида охирги ўн йилликда 11 та янги трансуран элементлари — радиоактив хоссага эга бўлган актиноидлар очилди.

Ҳали элемент заррачалари, атом ичидаги ҳодисалар, радиоактивлик, квант механикаси каби тушунчалар фанда очилмаган бир вақтда Менделеевнинг даврий қонуни бутун фан ютуқлари ва экспериментал материалларни бирлаштирибгина қолмай, балки материянинг тузилишини ўрганишда янги-янги вазифалар кўрсатувчи ишончли бир компас бўлиб хизмат қилди.

Даврий система жадвали очилган вақтда янги элементлар табиий минераллардан ажратиб олинган бўлса, ҳозирги кунда Менделеев жадвалидаги бўш катаклар занжирли ядро реакциялари асосида мураккаб асбоблар ядро реакторлари ёрдамида олинган элементлар ҳисобига тўлдирилмоқда. Илгарилари элементларнинг хоссаси атом оғирлигига боғлиқ ҳолда олинган бўлса, эндиликда атом номерига тенг бўлган атомнинг зарядини белгиловчи электронлар сони билан белгиланади.

Мана, орадан 120 йил вақт ўтди. Лекин Менделеев жадвалининг аҳамияти тобора ортмоқда. Бу ҳақда 1967 йил 5 мартда академик В. И. Гольданский «Менделеев системасида 8-давр тузилиши» деган докладида. «Узоқ бўлмаган келажакда кимёгарлар 8-давр элементи ёки элементлари билан дуч келишлари аниқ. Бу элементларни очишда кимёгарларда назарий, «калит» бўлиши керак. Бу калит фақат Менделеев даврий системаси, унинг аниқ мантиқи ва бу мантиқ асосидаги унинг ривожи» деб айтган эди.

Менделеевнинг даврий қонуни фақат аниқ фанларнинг ривожига таянч бўлибгина қолмай, балки чуқур фалсафий аҳамиятга ҳам эга. Бу жадвал элементлар атом тузилиши ва хоссаси орасидаги ўзаро боғлиқликни диалектик тарзда тушунтирувчи, миқдор ўзгаришининг сифат ўзгаришига олиб келишини кўрсатувчи яққол мисол ва моддий дунё, унинг тузилиши, яшаш шароити ва ривожини билишга хизмат қилувчи воситадир.

Ф. Энгельс даврий жадвалнинг фалсафий томони муҳимлигини гапирар экан, бу қонуннинг яратилиши — Менделеев жасорати деган эди.

Д. И. Менделеев кўмир, нефть каби табиат бойликлари кимёси ҳақида кўпгина асарлар яратган ва бу бойликлардан халқ хўжалигида фойдаланишни орзу қилган. Бу буюк сиймонинг кўпгина орзулари Улуғ Октябрь революциясидан кейингина рўёбга чиқди. Бунга биргина Ўзбекистондаги кимё фани ва саноатнинг ривожини мисол қилиб кўрсатиш мумкин.

Республикада вужудга келган, табиий бирикмалар кимёси, коллоид кимё, сликатлар кимёси, ўғит ва юқори молекулали бирикмалар кимёси ҳамда комплекс бирикмалар ва аналитик кимё илмий мактабларининг яратилиши Ўзбекистонда химия фани ва саноатининг ривожланишига ҳамда бу соҳада мутахассислар тайёрланишига муҳим омил бўлди.

Юқорида айтганимиздек, навбатдаги XIV Бутуниттифоқ Менделеев съездини Тошкентда ўтказишга қарор қилиниши Республикамиз химияси юксак даражада эканини тан олинишининг яққол далилидир. Шуни айтиб ўтиш лозимки, Менделеев съезди ҳар тўрт-беш йилда бир марта чақирилиб, у кимёгарларнинг химия фани ва саноатида эришган ютуқларини аниқлаб берувчи энг юқори даражадаги анжуман ҳисобланади. Менделеев съездининг энг дастлабкиси 1907 йилда Петербургда ўтказилган эди, кейингилари эса турли йилларда Москвада, Қозонда, Харьковда, Киевда, Олмаотада ва бир неча марта Ленинградда ўтказилди. Тошкентда эса бундай юксак анжуман биринчи марта ўтказилади. Менделеев съездларининг баъзилари — 1907, 1928, 1934, 1969 ва 1984 йилларда махсус юбилейлар муносабати билан уюштирилган бўлса, қолганлари химия ва химиявий технология ривожланишининг асосий ёки махсус муаммоларини ҳал этишга бағишлаб ўтказилди.

Тошкентда бўлиб ўтадиган XIV съездда химия фанининг академия, олий ўқув юртлари ва тармоқ соҳаларидан ташқари химия саноатига ҳам кенг ўрин берилади.

Съезднинг ялпи мажлисида етакчи олимлар ва ишлаб чиқариш раҳбарлари томонидан 12 та доклад қилинади. Бу докладларда химия фанининг долзарб муаммоларини ҳал этиш, саноат ва қишлоқ хўжалигини химия ютуқлари орқали юксалтириш масалалари ёритилади.

Съездда 7 та муҳим соҳа бўйича секциялар иш олиб боради. Улар — химия фанининг фундаментал муаммолари; янги химиявий технологик ва биотехнологик жараёнлар; химия ва қишлоқ хўжалик муаммоларини ҳал этишни жадаллаштириш; янги функционал ва конструкцион материаллар; ҳимия ва медицина муаммоларини ҳал этиш, химия ва экология химия ва олий таълим масалаларидир.

М. АСҚАРОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, химия фанлари доктори, профессор.
С. АМИНОВ,
химия фанлари доктори, профессор.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

ПОРТУГАЛИЯДА СОВЕТ РАҲБАРИНИНГ КИТОБИ ТАҚДИМ ЭТИЛДИ

ЛИССАБОН, 1 март. (ТАСС). СССРнинг Португалиядаги элчихонасида «Жорнал ду фундау» ҳафтаномасининг бош редактори Антониу Паулоуруга М. С. Горбачевнинг «Қайта қуриш ва янгича фикрлаш мамлакатимиз ва бутун дунё учун» китоби ҳамда унинг шахсий дастхати ёзилган фотосуратини топширишга бағишланган тантанали маросим бўлди. Ҳафтанома журналхонлари орасида ўтказилган савол-жавоб натижаларига кўра, 1988 йилги рамзий тинчлик мукофоти совет раҳбарига берилди ҳамда ундан китоб ва ҳафтанома музейи учун дастхат юбориш илтимос қилинди.

«Жорнал ду фундау» мукофотни берар экан, янги ғоялар ва таклифларни ўртага қўйган совет раҳбари тинчлик тўғрисидаги мулоқотга янги маъно касб этди ва халқаро муносабатлар соҳасида ишончни тиклади, деб ёзди. Унинг халқаро муносабатларга янгича этика бахш этганлиги СССРдаги революцион қайта қуриш, совет халқининг турмушида покланиш ва олий инсоний қадриятларни қарор топтириш жараёнлари билан бевосита боғлангандир, деб таъкидлади журнал.

А. Паулоуру китобни тақдим этиш маросимида сўзлаган нутқида СССР халқлар ўртасида ҳамжиҳатликка эришиш, мураккаб халқаро муаммоларни ечиш, маҳаллий можароларни ҳал этиш учун ҳаммага оғизда эмас, балки амалда қандай ҳаракат қилишнинг ёрқин намунасини кўрсатди.

ҲИНДИСТОНДА ТЕМИРЙЎЛ ҲАЛОКАТИ

ДЕҲЛИ. (ТАСС). Якшанба куни Ҳиндистонда иккита катта темирйўл ҳалокати содир бўлган. ПТИ агентлигининг хабар беришича, Наинпур —. Жабалпур маршрути бўйлаб бораётган пассажир поезди аварияга учраши натижасида 14 киши ҳалок бўлган ва 32 киши жароҳатланган. Тахминан шу вақтнинг ўзида, «Индиан экспресс» газетасининг далолат беришича, Баргх ва Атамалгола шаҳарлари оралиғида пассажир поездлари тўқнашиб кетган, натижада тўрт киши ҳалок бўлган ва етти киши жароҳатланган.

Махсус тузилган комиссиялар авария сабабларини аниқлашмоқда.

✦ **Швейцариянинг тоғ курорти Шато д'Оксда ҳаво шарлари фестивали бўлиб ўтди. Бу ўзига хос дам олиш тадбирида Ғарбий Европа мамлакатларининг 60 нафар ҳаваскори иштирок этди. СУРАТДА: фестиваль кўриниши.**

Кейстон — ТАСС фотоси.

ВЕНЕСУЭЛАДА КОМЕНДАНТЛИК СОАТИ ЖОРИЙ ЭТИЛДИ

КАРАКАС, 1 март. (ТАСС). Венесуэла ҳукумати конституциянинг гражданлар бир қанча ҳуқуқларига нисбатан амал қилишини тўхтатиб қўйди ва комендантлик соати жорий этди. Венесуэла президенти Карлос Андрес Перес сешанба куни радио ва телевидение орқали сўзлаган нутқида ана шу тадбирлар тўғрисида эълон қилди. У ўнлаб кишилар ҳалок бўлишига, 300 дан ортиқ кишини жароҳатланишига сабаб бўлган тартибсизликларга чек қўйиш мақсадида шундай чора кўрилганлигини изоҳлаб берди.

Ғалаёнлар душанба куни ҳукумат халқаро валюта фондининг тазйиқи остида шошилинч иқтисодий чоралар қабул қилинганидан кейин бошланди. Мазкур иқтисодий чораларда озиқ-овқат маҳсулотлари ва бошқа товарлар, шунингдек, коммунал хизмат, транспортда қатнов ҳақини ошириш кўзда тутилади. Норозилик намойишлари кўпгина йирик шаҳарларни қамраб олди. Полиция билан тўқнашувлар бўлиб ўтди.

Каракасда шаҳар транспорти, банклар, магазинлар, кўпгина корхоналар ва муассасалар ишламаяпти, кўчаларда солдатлар соқчилик қилишмоқда. Ўқув юртларида машғулотлар бекор қилинди. Миллий радионинг хабар беришича, магазинларга ва бадавлат оилалар яшайдиган районлардаги кўпгина хонадонларга ҳужум қилинди. Пойтахтда деярли барча озиқ-овқат магазинлари талон-торож қилинди.

Редактор
Н. НАСИМОВ.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА»)

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Редактор ўринбосарлари — 335885, 325747, 337916. 325748; масул секретарь — 334808, 325353; секретариат — 325750; БЎЛИМЛАР: хатлар ва оммавий ишлар — 334048, 325354; идеология — 325778; саноат капитал қурилиш ва транспорт — 325749; қишлоқ хўжалиги — 325647; совет қурилиши — 325733; адабиёт ва санъат — 325553; маданият — 325767; социал масалалар — 325556; ахборот, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик — 325645; эълонлар бўлими — 325727.

Р — 09509. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Б. 1556. Индекс: 64684. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12